

Woningovervallen ontmaskerd

Sally Mesu

Daniël Bulten

Dorien van Nobelen

John van Beek

Uitgave:
Dienst IPOL
Postbus 3016
2700 KX Zoetermeer

De dienst IPOL
is een onderdeel van het Korps landelijke politiediensten

Project	Woningovervallen ontmaskerd
Opdrachtgever	Portefeuillehouder overvallen – Raad van Korpschefs i.o. dhr. F. Heeres
Opdrachtnemer	Marieke van den Bosch (hoofd unit criminaliteit) dienst IPOL/KLPD
Projectleiding	Sally Mesu
Projectgroep/auteurs	Sally Mesu Daniël Bulten Dorien van Nobelen John van Beek
Contactgegevens	Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met het NIK van de dienst IPOL/KLPD op nummer (079) 345 8705

Zoetermeer, januari 2011
Copyright © 2011 KLPD–IPOL Zoetermeer
Ipol nummer 1/2011

Behoudens de door de wet gestelde uitzonderingen, alsmede behoudens voorzover in deze uitgave nadrukkelijk anders is aangegeven, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het KLPD.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden de auteur(s), redactie en het KLPD geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Inhoudsopgave

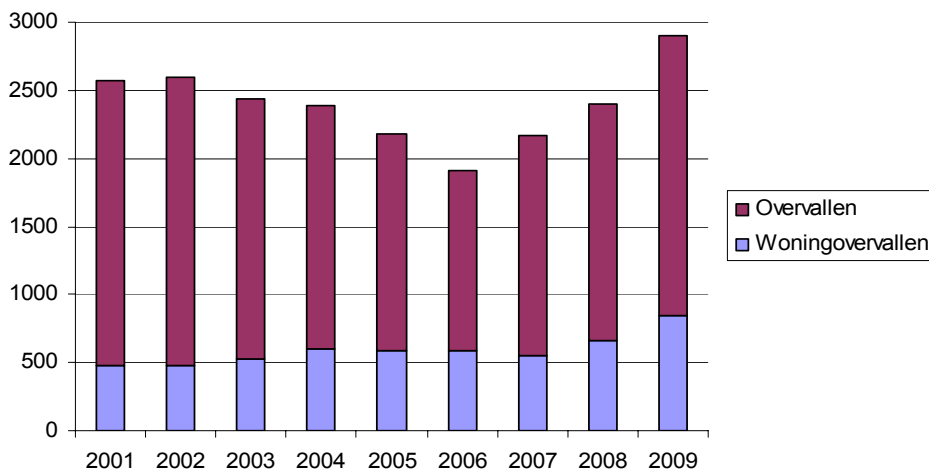
Inhoudsopgave	1
1 Inleiding.....	2
1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen	3
1.2 Afbakening onderzoek.....	3
1.3 Methode van onderzoek en bronnen	4
1.3.1 Inhoud dossiers	5
1.4 Leeswijzer	6
2 Algemeen beeld woningovervallen.....	7
2.1 Kenmerken slachtoffers & woning	7
3 Voorbereiding woningoverval	11
3.1 Binnentreden woning.....	11
3.2 Voorbereiding algemeen	12
3.3 Overval te relateren aan criminele activiteiten	13
3.4 'Keuze' slachtoffer	14
4 Uitvoering woningovervallen	17
4.1 Geweldgebruik	17
4.2 Initiatief geweld en verweer van het slachtoffer	20
4.3 Wapengebruik	22
4.4 Interactie dader en slachtoffer	23
4.5 Buit	24
5 Typologie slachtoffers	27
5.1 Criminelen	28
5.2 Risicolopers	28
5.3 Ondernemers	29
5.4 Kwetsbaren	30
5.5 Pechvogels.....	30
5.6 Slachtoffertypologie in de praktijk.....	31
6 Samenvatting & aanbevelingen	33
Literatuurlijst	37
Bijlage I Codeboek.....	39

1 Inleiding

Overvallen zijn delicten waarbij slachtoffers rechtstreeks met de dader worden geconfronteerd en worden gedwongen om geld of goederen af te staan. Dat maakt deze delicten voor het slachtoffer erg bedreigend. Woningovervallen hebben een nog grotere impact op de slachtoffers, doordat er verhoudingsgewijs veel geweld wordt gebruikt en mensen in hun eigen huis worden beroofd. In de Landelijke Analyse Overvallen 2009 (Dienst IPOL) is geconstateerd dat het aantal woningovervallen toeneemt. De oorzaak voor deze toename is onbekend en er is weinig inzicht in de aard van woningovervallen. Het stijgende aantal woningovervallen in Nederland leidt tot maatschappelijke onrust. Om het inzicht in deze problematiek te vergroten, heeft de Taskforce Overvallen de Dienst IPOL van het Korps landelijke politiediensten opdracht gegeven een verdiepende analyse naar de aard van woningovervallen uit te voeren.

Het aantal overvallen in Nederland is vanaf 2002 geleidelijk afgenomen, sinds 2007 is er echter weer een flinke toename zichtbaar. Binnen het aantal overvallen neemt het aandeel gepleegde woningovervallen al jaren -ook al voor 2007- gestaag toe. Woningovervallen zijn de meest gewelddadige vorm van overvalcriminaliteit, er vallen meer gewonden en soms zelfs doden. Was in 2001 minder dan één op de vijf overvallen een woningoverval, in 2009 is dit aantal gestegen naar bijna één op de drie (zie grafiek 1).

Grafiek 1 Aantal overvallen en woningovervallen 2001-2009

Wat er precies gebeurt tijdens woningovervallen is niet vaak onderzocht, er is wel relatief veel onderzoek naar de daders gedaan. Uit onderzoek naar daders is gebleken dat er vaak relaties zijn tussen slachtoffers en daders van een woningoverval (Regio Utrecht e.a. 2007, Hogeveen 2008, Dedert e.a. 2009, Jobse 2010). Het type relatie kan variëren van familie, vriend, bekende, vriend van bekende, seksrelatie, klant, ex-klant, werknemer, ex-werknemer, tot bekenden uit het criminele milieu (Rovers et al, 2010). Deze relaties wijzen erop dat de te overvallen woning niet willekeurig is, maar door de overvalleur uitgekozen. Ook komt uit enkele onderzoeken naar voren dat slachtoffers van een woningoverval vaker dan gemiddeld bekenden van de politie zijn. Een analyse van het korps Rotterdam-Rijnmond wijst uit dat 25 procent van de woningovervallen te relateren is aan het criminele milieu (Nijhof-Klein, 2009). Uit interviews die Hogeveen (2008) hield met daders van woningovervallen blijkt zelfs dat de helft van alle slachtoffers zelf crimineel actief is.

In deze verdiepende analyse woningovervallen wordt ingegaan op de aard en de slachtoffers van woningovervallen. Onderzocht is onder andere de wijze van binnentreden door de overvalleur, de mate waarin en de wijze waarop het slachtoffer zich verweert. Ook is gekeken naar de achtergronden van de slachtoffers van woningovervallen en hun eventuele antecedenten.

1.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

De doelstelling van dit onderzoek naar woningovervallen in Nederland luidt als volgt:

Het vergroten van inzicht in de woningovervalcriminaliteit in Nederland, om de strategische besluitvorming en de aanpak op operationeel niveau te ondersteunen.

Om deze doelstelling te behalen is onderzoek uitgevoerd naar woningovervallen. Omdat van tevoren niet bekend was welke gegevens uit de data konden worden gehaald en op welk niveau de onderzoeksvragen zouden kunnen worden beantwoord, zijn de onderzoeksvragen breed geformuleerd.

1. Wat is de aard van woningovervallen?

- *Welke hulpmiddelen heeft de overvaller met zich meegebracht?*
- *Hoe verschaft de overvaller zich toegang tot het huis?*
- *Welk type geweld gebruikt de overvaller op welk moment?*
- *Wie gebruikt als eerste fysiek geweld?*
- *Hoe verweert het slachtoffer zich?*
- *Hoe wordt het slachtoffer achtergelaten?*
- *Is het delict voltooid?*
- *Heeft de overvaller geld en/of goederen afgenomen?*
- *Welk motief heeft de dader?*
- *Is de overval opgelost? (Is er een verdachte aangehouden?)*

2. Wat zijn de kenmerken van de slachtoffers van een woningoverval?

- *Wat is de leeftijd van het slachtoffer?*
- *Wat is de herkomst van het slachtoffer?*
- *Wat is de relatie van het slachtoffer tot de woning?*
- *Wat zijn de gevolgen van eventueel geweldgebruik voor het slachtoffer?*
- *Heeft het slachtoffer zelf antecedenten en/of is de overval te relateren aan criminele activiteiten?*
- *Zijn er verdere bijzonderheden?*

3. Is er een relatie tussen slachtoffer en dader?(familie, samen vermeld in politiedatabases, werkrelatie etc.?) En zo ja, hoe laat deze relatie zich kenschetsen?

4. Zijn er op basis van de gevonden gegevens verschillende typen woningovervallen te onderscheiden? En zo ja, hoe zijn deze te omschrijven?

1.2 Afbakening onderzoek

Voordat een helder beeld van de overvalproblematiek kan worden verkregen is het belangrijk om de term 'overval' af te bakenen. Delicten die met de term 'overval' worden aangeduid, zijn in de artikelen 312 en 317 van het Wetboek van Strafrecht terug te vinden. In eerstgenoemd artikel is sprake van "diefstal voorafgegaan, vergezeld, of gevolgd van geweld of bedreiging met geweld jegens personen". In art. 317 Sr gaat het om "door geweld of bedreiging met geweld iemand dwingen tot afgifte van een goed". Ter onderscheiding van straatroof en diefstal gevolgd door geweld wordt een overval gedefinieerd als:

Het met geweld of bedreiging met geweld wegnemen of afpersen van enig goed, gepleegd tegen personen in een afgeschermd ruimte of op een gepland dan wel georganiseerd waardetransport of de poging daartoe.

In deze analyse wordt specifiek ingegaan op woningovervallen. In dezelfde lijn doorgeredeneerd wordt dan onder een woningoverval verstaan:

Het met geweld of bedreiging met geweld afnemen of afpersen van enig goed, gepleegd tegen personen in een woning of de poging daartoe.

Om te bepalen welke ruimte onder een woning verstaan wordt, is gebruik gemaakt van de definitie van de Algemene wet op het binnentreden: Een woning is elke plaats waar zich daadwerkelijk privé - huishoudelijk leven afspeelt. Een woning kan ook een ruimte zijn door de daaraan gegeven bestemming, de zogenoemde bewonerswil. De definitie van woning strekt zich derhalve ook uit over hotelkamers, caravans, tenten, et cetera¹. Andere ruimtes die zich wel in de buurt van een huis bevinden maar niet als woning worden beschouwd, zijn bijvoorbeeld een kelder of een tuin.

Dit onderzoek naar woningovervallen heeft een strategisch karakter en zal geen resultaten op operationeel niveau opleveren. Met behulp van de onderzoeksresultaten wordt inzicht verschaft in de aard van woningovervallen. Deze resultaten kunnen gebruikt worden om het beleid rondom de aanpak van woningovervallen aan te scherpen.

1.3 Methode van onderzoek en bronnen

Voor deze analyse zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast. Er is literatuur bestudeerd, er zijn dossiers geanalyseerd en de persoonsgegevens en antecedenten van slachtoffers en daders zijn geanalyseerd. De methoden worden hieronder nader beschreven.

Literatuurstudie

Voorafgaand aan de dossieranalyse is een literatuurstudie uitgevoerd naar de aard van (woning)overvallen. Daarnaast zijn politierapporten en (criminologische) literatuur bestudeerd over geweldgebruik, slachtofferschap en over de relatie tussen slachtoffers en daders. Met behulp van deze literatuurstudie is een registratieformulier (codeboek) opgesteld aan de hand waarvan dossiers zijn geanalyseerd.

Dossieranalyse

Voor deze analyse zijn dossiers van woningovervallen in de periode van 1 januari 2009 tot en met 31 december 2009 onderzocht. Deze gegevens zijn afkomstig uit het Landelijk Overvallen en Ramkraken Systeem (LORS). In LORS worden gegevens over alle overvallen die in de verschillende regio's worden gepleegd, bijgehouden. Een regio meldt een overval aan het LORS door een formulier in te vullen. De gegevens op dit formulier worden overgenomen door de informatieverwerker en op bepaalde punten aangevuld als de informatieverwerker relevante gegevens in bijvoorbeeld de MO-beschrijving tegenkomt. In 2009 zijn in totaal 2889 overvallen in LORS geregistreerd waarvan 844 woningovervallen.

Voor de analyse is hieruit een systematische, aselechte steekproef getrokken. Dat wil zeggen dat eerst de woningovervallen uit alle gepleegde overvallen in 2009 zijn geselecteerd, 844 in totaal. Deze overvallen staan in chronologische volgorde gerangschikt in LORS. Iedere vijfde woningoverval is vervolgens geselecteerd voor de analyse. De registratienummers van de op deze wijze geselecteerde woningovervallen zijn met behulp van BlueView opgezocht. BlueView is een zoekprogramma waarmee alle mutaties van de regiokorpsen en de Koninklijke marechaussee kunnen worden doorgezocht. Op deze manier zijn alle geselecteerde dossiers uit de Basis Voorziening Handhaving (BVH) gedownload. De bijbehorende dossiers zijn doorgelezen en geanalyseerd aan de hand van het registratieformulier (zie bijlage, codeboek). Op deze wijze

¹ Definitie gebruikt door de Arbeidsinspectie, op http://www.arbeidsinspectie.nl/Images/Bevoegdeden_tcm290-249601.pdf

is een op de vijf woningovervallen uit 2009 bestudeerd. Om verschillende redenen konden vijf dossiers niet worden gebruikt waardoor het totaal neerkomt op 163 dossiers.

Als in deze analyse een gevonden verband tussen twee variabelen wordt beschreven, is dit altijd een significant verband. Dat houdt in dat de kans dat het gevonden verband op toeval berust, kleiner is dan 5 procent. In die uitzonderlijke gevallen dat op basis van de dataset een verband wordt gesignaleerd dat niet significant is, wordt dit expliciet vermeld. Dit kan met name voorkomen als het gaat over kleinere aantallen respondenten, omdat dan de kans dat het gevonden verband op toeval berust, groter is.

Relationele analyse

Voor deze analyse zijn de gegevens van de daders en slachtoffers in de Gemeentelijke Basisadministratie opgezocht. Met een speciaal softwareprogramma, BlueBase, is onderzocht of er in de politiestructuren relaties kunnen worden gevonden tussen daders en slachtoffers. Het zou immers kunnen dat de dader samen met het slachtoffer een strafbaar feit heeft gepleegd, of dat zij eerder allebei betrokken zijn geweest bij een ruzie. Ook de gegevens van familieleden van slachtoffers zijn in deze analyse meegenomen.

Representativiteit steekproef

Om te controleren of de woningovervallen uit de steekproef in grote lijnen overeenkomen met de woningovervallen die in 2009 hebben plaatsgevonden, zijn de LORS-gegevens uit de steekproef op vier variabelen vergeleken met de LORS-gegevens over alle woningovervallen in 2009. Het type slachtoffers (slachtoffer, slachtoffer ouder dan 55 jaar, of beroepsmatige slachtoffers) en het aantal overvallen waarbij gewonden vielen komen overeen. Ook het tijdvak waarin en de dag waarop de overval is gepleegd laten geen grote verschillen zien.

Uit deze vergelijkingen blijkt dat de steekproef op de gecontroleerde variabelen niet significant afwijkt van het totale aantal woningovervallen in 2009. Daaruit kan geconcludeerd worden dat de steekproef representatief is voor het totale aantal woningovervallen.

1.3.1 Inhoud dossiers

Een BlueView-dossier bestaat uit alle mutaties die het betreffende researchteam over de zaak heeft aangemaakt. De dossiers kunnen bestaan uit allerhande mutaties zoals aangiftes, signaleringen, verhoren, inbeslagnames, getuigenverklaringen en verklaringen van verbalisanten. De hoeveelheid informatie die over een zaak in BlueView te vinden is, wisselt per dossier en is afhankelijk van de opsporingsmogelijkheden (de beschikbaarheid van getuigen, verdachten, tapverslagen etc.).

Om verschillende redenen konden vijf dossiers niet worden gebruikt voor de analyse. Hieronder volgt een toelichting waarom deze dossiers niet konden worden gebruikt:

Dossier 1: Dit bleek te gaan om een overval in een tuin. Dit is geen woningoverval volgens de definitie omdat de overval niet plaatsvond in een afgesloten ruimte waar zich daadwerkelijk privé huishoudelijk leven afspeelt.

Dossier 2: Dit was een overval waarbij de slachtoffers op straat zijn overmeesterd en meegenomen naar een voor hen onbekende woning. Het was eerder een gijzeling dan een woningoverval.

Dossier 3: Dit dossier voldoet vermoedelijk wel aan de definitie van een woningoverval. Analyse bleek echter niet mogelijk, het dossier is niet beschikbaar gesteld omdat er mogelijk een politiemedewerker bij betrokken is.

Dossier 4 en 5: Deze dossiers waren valse aangiftes. Dossier 4 betrof een psychotische man die bekend staat als pathologische leugenaar. Dossier 5 betrof een groep illegalen die aangifte deed van een overval nadat zij -weliswaar hardhandig- uit huis gezet waren omdat zij hadden geweigerd om de huur te betalen.

Voor de meeste onderzoeken naar (woning)overvallen wordt gebruik gemaakt van de standaard geregistreerde gegevens die in LORS zijn ingevoerd. Een dossier bevat echter meer informatie

dan in LORS wordt geregistreerd. In dit onderzoek is er voor gekozen om de dossiers van de woningovervallen te bestuderen en zelf te bepalen welke gegevens worden vastgesteld en op welke wijze deze worden vastgesteld. Dit leidt tot een uitgebreidere categorisering van het te onderzoeken fenomeen. Daarnaast geeft het de mogelijkheid om meer specifiek te zijn, omdat de indeling door de onderzoekers zelf is bepaald.

Dit betekent echter wel dat de resultaten uit dit onderzoek niet één op één te vergelijken zijn met resultaten uit andere onderzoeken naar (woning)overvallen zoals het recente onderzoek Overvallen in Nederland (Rovers e.a., 2010) in opdracht van de Taskforce Overvallen. Bij de bespreking van de onderzoeksresultaten wordt met behulp van voorbeelden uitgelegd welke categorisering is gebruikt en op welke wijze deze indeling afwijkt van LORS.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt een algemeen beeld van de onderzochte woningovervallen en de betrokken slachtoffers weergegeven.

De voorbereiding van woningovervallen wordt beschreven in hoofdstuk drie. Daarnaast wordt ingegaan op de kenmerken van slachtoffers voor zover deze te relateren zijn aan de kans op slachtofferschap. Verder wordt de relatie tussen de dader en het slachtoffer beschreven en worden de uitkomsten van de analyse van slachtoffergegevens en antecedenten beschreven. Hoofdstuk vier heeft betrekking op de uitvoering van woningovervallen, waarin uitgebreid wordt ingegaan op onder andere de wijze van binnentreden, het geweldgebruik en de interactie tussen dader en slachtoffer. Ook wordt ingegaan op de relatie tussen de mate van verweer van het slachtoffer en de verwondingen die het slachtoffer oploopt.

In hoofdstuk vijf wordt op basis van de bevindingen uit de voorgaande hoofdstukken een typologie van slachtoffers van woningovervallen geconstrueerd. Er zijn vijf slachtoffertypen te onderscheiden op basis van de geanalyseerde dossiers. In ieder hoofdstuk komen onderdelen van de beantwoording van de vier onderzoeksvragen aan de orde. In hoofdstuk zes worden de conclusies gepresenteerd.

2 Algemeen beeld woningovervallen

In dit hoofdstuk wordt het algemene beeld van de 163 geanalyseerde woningovervallen geschetst. Hier wordt ingegaan op kenmerken van de woningoverval, de slachtoffers en de daders. Ook worden verschillende begrippen geïntroduceerd die in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt worden.

Algemene gegevens

Er zijn voor dit onderzoek 163 dossiers van woningovervallen geanalyseerd. Van deze woningovervallen zijn in totaal 233 personen slachtoffer geworden. Slachtoffers zijn die personen die in de woning aanwezig zijn op het moment van de overval.

Van de 163 onderzochte woningovervallen zijn er in totaal 127 (77,9%) voltooid. Bij 36 woningovervallen (22,1%) is het bij een poging gebleven. Dat komt overeen met resultaten van andere onderzoeken, gemiddeld genomen mislukt een vijfde deel van de overvallen (Rovers e.a. 2010). In totaal zijn er bij 64 woningovervallen (39,3%) een of meer verdachten in verzekering gesteld, bij de resterende 99 woningovervallen is geen verdachte in beeld gekomen of was er onvoldoende bewijs voor de inverzekeringstelling van een verdachte. Er zijn in totaal 150 verdachten in verzekering gesteld.

In tabel 1 is te zien dat 39 woningovervallen (23,9%) zijn gepleegd door een solistische dader. 64 woningovervallen (39,3) zijn gepleegd door twee daders en 60 woningovervallen zijn gepleegd door drie of meer daders. Een woningoverval is gepleegd door 8 daders en in een geval waren er zelfs tien daders betrokken. Woningovervallen worden dus meestal door meerdere daders gepleegd. Dit komt overeen met de conclusie van Rovers e.a. (2010). Zij geven aan dat woningovervallen vaker door (grotere) groepen daders worden gepleegd dan overvallen in het algemeen.

Tabel 1 Aantal daders per woningoverval

Aantal daders	Aantal (%)
1 dader	39 (23,9)
2 daders	64 (39,3)
3 of meer daders	60 (37,8)
Totaal	163 (100)

2.1 Kenmerken slachtoffers & woning

De slachtoffers van de geanalyseerde woningovervallen zijn onderverdeeld in leeftijdscategorieën. 83 slachtoffers (36%) bevinden zich in de leeftijdscategorie tot en met 35 jaar, 102 slachtoffers (43%) zijn tussen de 36 en 64 jaar oud en 48 slachtoffers (20,6%) zijn ten tijde van het gepleegde delict tussen de 64 en 98 jaar oud. Er zijn iets meer mannen dan vrouwen onder de slachtoffers: 129 mannen (55,4%) en 104 vrouwen (44,6).

Herkomst

De herkomst van de slachtoffers is bepaald met behulp van de gegevens uit de Gemeentelijke Basis Administratie. Naast verdachten van Nederlandse herkomst (personen van wie beide ouders in Nederland geboren zijn) worden de volgende herkomstgroepen onderscheiden²:

- Westerse herkomstlanden zijn landen in West-Europa (exclusief Nederland), Indonesië, Oceanië en Noord-Amerika.

² De indeling van de herkomstgroepen is gebaseerd op de indeling die gebruikt wordt voor het Landelijk Verdachtenbeeld 2009, dienst IPOL, 2010.

- Traditionele herkomstlanden zijn Marokko, Turkije, Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen.
- Nieuwe herkomstlanden zijn landen in Oost-Europa, Azië (exclusief Indonesië), Midden- en Zuid-Amerika (exclusief Suriname en de Nederlandse Antillen en Aruba), het Midden-Oosten (exclusief Turkije) en Afrika (exclusief Marokko). Het betreft herkomstgebieden van waaruit de immigratiestroom relatief kort geleden op gang kwam.

Uit de analyse is naar voren gekomen dat 148 slachtoffers (63,5%) afkomstig zijn uit Nederland. Ruim een derde van de slachtoffers heeft dus een niet-Nederlandse herkomst. Wat opvalt (zie tabel 2) is dat 59 slachtoffers (25,4%) afkomstig zijn uit 'nieuwe' herkomstlanden. Deze slachtoffers zijn oververtegenwoordigd in vergelijking met hun aandeel van de bevolking van Nederland, zij maken slechts 5,4 procent van het bevolkingsaantal uit. Dit houdt in dat ze vijf keer zo vaak slachtoffer zijn van een woningoverval. Met name slachtoffers afkomstig uit Afrika (8 maal grotere kans om slachtoffer te worden) zijn oververtegenwoordigd. Slachtoffers met een Nederlandse herkomst zijn minder vaak slachtoffer van een woningoverval dan op basis van het percentage van het bevolkingsaantal zou worden verwacht (63,5% is slachtoffer tegenover 80,1% van het bevolkingsaantal).

Tabel 2 Herkomst slachtoffers

Herkomst slachtoffers	Aantal (%)	Bevolkingsaantal (%)
Nederlandse herkomst	148 (63,5)	13.198.081 (80,1)
Westerse herkomst	4 (1,7)	766.330 (4,6)
Traditionele herkomst	22 (9,4)	1.577.807 (9,6)
<i>Marokko</i>	3 (1,3)	341.528 (2,1)
<i>Turkije</i>	5 (2,1)	378.330 (2,3)
<i>Suriname</i>	10 (4,3)	338.678 (2,1)
<i>Nederlandse Antillen</i>	4 (1,7)	134.774 (0,8)
Nieuwe herkomst	59 (25,4)	943.679 (5,7)
<i>Afrika</i>	24 (10,3)	202.121 (1,2)
<i>Azië</i>	10 (4,3)	195.887 (1,2)
<i>Amerika</i>	2 (0,9)	79.287 (0,5)
<i>Midden Oosten</i>	6 (2,6)	146.262 (0,9)
<i>Oost-Europa</i>	17 (7,3)	253.790 (1,6)
Totaal	233 (100)	16.485.787 (100)

Bijzonderheden

Bij het analyseren van de dossiers is onderzocht of er bijzonderheden zijn die slachtoffers gemeen hebben. Hierbij is met name gekeken naar de leeftijd van het slachtoffer (65 jaar of ouder) en of het slachtoffer een lichamelijke of geestelijke handicap heeft. Daarnaast is naar een eventueel illegaal verblijf in Nederland gekeken. De resultaten hiervan zijn te vinden in tabel 3. Vijftig slachtoffers waren ten tijde van de overval bejaard. Daarvan waren er twee nog geen 65 jaar of ouder, maar omdat deze twee slachtoffers zijn overvallen vanwege hun -oudere- leeftijd zijn ze toch als bejaard gekenschetst. De verklarende dader gaf in deze twee gevallen aan dat hij bewust een ouder en kwetsbaarder persoon overviel. Tien slachtoffers zijn illegaal in Nederland en vier slachtoffers hebben een lichamelijke handicap of een psychische stoornis.

Tabel 3 Bijzonderheden slachtoffers

Bijzonderheden slachtoffers	Aantal (%)
Geen	169 (72,5)
Gehandicapt (lichamelijk/geestelijk)	4 (1,7)
Bejaard	50 (21,5)
Illegaal	10 (4,3)
Totaal	233 (100)

Tijdstip

De meeste woningovervallen (63,2%) zijn gepleegd tussen 17 uur en 2 uur, waarbij de piek (25,8%) tussen 20 uur en 23 uur ligt. In de periode van 2 uur 's nachts tot 8 uur 's ochtends is 13,5 procent van de woningovervallen gepleegd. De resterende woningovervallen vinden plaats tussen 8 en 17 uur (23,3%). Deze resultaten komen overeen met resultaten uit eerder onderzoek (dienst IPOL, 2009). Een waarschijnlijke verklaring voor het 'populaire' tijdstip tussen 20 en 23 uur is het feit dat bewoners vaker 's avonds thuis zijn dan overdag.

Type woning

Bij het analyseren is ook gekeken naar het type woning, waarbij het dan met name gaat over specifieke kenmerken van de overvallen woning. De meeste woningen, in totaal 145 (88,9%), worden door de bewoners alleen gebruikt om in te wonen. Van deze woningen zijn er twee expliciet omschreven als seniorenwoningen. Drie woningen zijn recreatiewoningen. In totaal zijn er 25 woningovervallen die op een of andere manier kunnen worden gelinkt aan een bedrijf. Van deze woningovervallen zijn er vijftien (9,2%) die in dit onderzoek zijn gecategoriseerd als 'beroepsmatige woning'. Voor deze categorisering is de volgende definitie gebruikt: 'woningovervallen waarbij met gebruik van geweld of onder bedreiging van geweld bedrijfsopbrengsten en/of middelen worden afgenomen of afgeperst'. Voor deze definitie is gekozen om een onderscheid te maken tussen woningen waarbij iemand is overvallen *terwijl* hij een bedrijf heeft en woningen waarbij iemand is overvallen *omdat* hij een bedrijf heeft. In dit onderzoek worden slachtoffers die zijn overvallen *omdat* ze een bedrijf hebben, ingedeeld als beroepsmatige woningoverval. Deze keuze is gemaakt omdat het interessant is om te weten of het hebben van een bedrijf de aanleiding was voor de overval. De overige tien woningovervallen zijn gepleegd bij mensen die weliswaar een bedrijf hadden, maar dit bedrijf of de opbrengsten van dit bedrijf zijn niet gerelateerd aan de woningoverval.

Uit dit onderzoek komt een lager percentage beroepsmatige woningen naar voren dan uit eerdere onderzoeken op basis van LORS-gegevens. Uit de vergelijking van de steekproef met het totaal aantal overvallen in 2009 (hoofdstuk 1) is gebleken dat in de steekproef 17 procent van de overvallen als beroepsmatig is gecategoriseerd in LORS. In dit onderzoek is slechts 9,2 procent van de woningovervallen als beroepsmatig gecategoriseerd. Dit verschil wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het anders definiëren van het begrip 'beroepsmatige woning'. Zo wordt een hennepkwekerij aan huis in LORS bijvoorbeeld gecategoriseerd als beroepsmatige woning, omdat de bewoners daar geld mee verdienen. In dit onderzoek wordt een hennepkwekerij aan huis niet als een bedrijf gezien, maar als een middel om illegaal geld te verdienen.

De meest overvallen woningen zijn rijtjeshuizen en flats (in totaal 48,5%). Daarna zijn vrijstaande huizen en appartementen het meest overvallen.

3 Voorbereiding woningoverval

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de voorbereidingsfase van de woningovervallen. Achtereenvolgens wordt ingegaan op de wijze van binnentreden, de voorbereiding door de overvaller, de slachtoffer'keuze' en de relaties tussen slachtoffer en dader.

3.1 Binnentreden woning

Om een woningoverval te plegen moet de overvaller zich toegang verschaffen tot de woning van het slachtoffer. Uit de dossieranalyse is gebleken dat er vier verschillende manieren zijn waarop dit doorgaans gebeurt, namelijk aanbellen, inbreken/binnensluipen, overrompelen of als kennis binnenkomen.

Tabel 4 Wijze van binnentreden

Wijze van binnentreden	Aantal (%)
Aanbellen	89 (54,6)
Inbreken/binnensluipen	42 (25,8)
Overrompelen	18 (11,0)
Als kennis binnenkomen	12 (7,4)
Onbekend	2 (1,2)
Totaal	163 (100)

Het aanbellen bij het slachtoffer komt het meest voor. Bij 54,6 procent van de woningovervallen komt de overvaller op deze wijze binnen. De dader verschaft zich toegang door het slachtoffer te overrompelen als deze de deur heeft geopend. Om het slachtoffer ertoe te bewegen de deur open te doen, maken de overvallers bij 27 van de 89 overvallen gebruik van een list. Er worden diverse listen gebruikt. Bij zeven overvallen deed een overvaller zich voor als postbezorger met een pakje voor de betreffende woning. Andere listen zijn het bezorgen van bloemen, even gebruik willen maken van het toilet, eigenlijk op zoek zijn naar burens die niet opendoen, et cetera. Een ander type list die vijf keer gebruikt is door overvallers uit de steekproef, is dat overvallers gebruik maken van vrouwen/meisjes om aan te bellen. Zodra het slachtoffer de deur opent, komen de overvallers tevoorschijn en is het meisje verdwenen. In enkele dossiers komt uit het buurtonderzoek naar voren dat ook bij andere buurtbewoners is aangebeld op de avond van de overval. Deze buurtbewoners vertrouwden de zaak niet en deden de deur niet open. In negen gevallen zijn de slachtoffers er in geslaagd om nadat zij opengedaan hadden meteen de deur te sluiten en de dader buiten te houden. Dit gaat niet iedereen even gemakkelijk af. Veel slachtoffers proberen dit wel, maar in de meeste gevallen lukt het niet om de dader buiten te sluiten. Dit heeft te maken met krachtsverschil tussen daders en slachtoffers en met het verrassingselement. Het krachtsverschil speelt een rol als de daders met meer dan een persoon zijn, of als het slachtoffer minder sterk is, bijvoorbeeld een oudere man of vrouw. Het verrassingselement speelt een rol als de daders vrijwel meteen en soms met grof geweld 'met de deur in huis vallen'. Het meebrengen van een vuurwapen leidt niet per se tot een geslaagde entree: in drie gevallen is een dader met vuurwapen in de hand alsnog de deur uit geduwd.

Bij de tweede manier van binnentreden verschaffen de overvallers zich toegang tot de woning door in te breken of binnen te sluipen en de bewoner te verrassen. 42 (26%) van de woningovervallen zijn op deze wijze gepleegd. Bij 31 woningovervallen heeft de overvaller eerst een raam of deur geforceerd om vervolgens de bewoner te overrompelen en hem te bewegen geld of goederen af te staan. De overvaller verschijnt dan naast het bed of in de woonkamer en de situatie wordt door de slachtoffers als erg bedreigend ervaren. In enkele van deze gevallen (3) is er eerst aangebeld en niet opengedaan, waarop de overvaller zich kwaadschiks de toegang

heeft verschaft door een raam of deur te forceren. Bij negen woningovervallen had de bewoner een raam of deur niet goed afgesloten, waardoor de overvaller relatief gemakkelijk binnen kon komen. Twee woningovervallen bleken begonnen te zijn als inbraak, maar zijn uitgemond in een overval. In deze gevallen was de dader niet van plan om een overval te plegen, maar is hij door de bewoners overlopen tijdens een inbraak.

De derde manier waarop overvallers zich de toegang verschaffen tot de te overvallen woning is door het slachtoffer in de buurt van de woning te overrompelen. Deze modus operandus is bij 18 woningovervallen toegepast. Er is geen standaard wijze waarop overvallers dit doen, de wijze en de plaats van overrompelen wisselt per woningoverval. Zo werd in één geval een bewoner op zijn oprijlaan meteen overrompeld toen hij uit de auto stapte, een ander is bij thuiskomst in zijn portiek opgewacht en gedwongen om de voordeur van het slot te halen.

Opmerkelijk is dat geen van de overvallers iemand heeft gevolgd vanaf een pinautomaat of vanaf het werk. De Taskforce Overvallen heeft in november 2009 deze werkwijze genoemd en verondersteld dat deze geregeld voorkomt,³, maar in dit onderzoek is dat niet gebleken.

De vierde categorie bestaat uit overvallers die als kennis (of als kennis van een kennis) bij het slachtoffer binnenkomen. Ook woningovervallen die volgen op een online gemaakte seksafpraak zijn in deze categorie geplaatst. In vier van de 163 overvallen is sprake van een homoseksuele man die via internet een seksafpraak met een onbekende jongen heeft gemaakt. Nadat de man zijn internetdate heeft binnengelaten, blijkt het een overvaller te zijn.

3.2 Voorbereiding algemeen

Uit de dossiers kan meestal niet worden opgemaakt of een overval door de dader is voorbereid. Alleen als een verdachte bekent, is er wat informatie over de voorbereiding te achterhalen. Dit komt in de bestudeerde dossiers echter beperkt voor. Ook uitspraken over de mate waarin slachtoffers geselecteerd worden, kunnen niet rechtstreeks op de informatie uit de dossiers worden gebaseerd.

Locatie

Uit twee dossiers blijkt dat vermoedelijk door de daders voorbereidingshandelingen zijn gepleegd op de plaats delict. In het eerste geval zijn enkele dagen voor de overval de deurkrukken van die huizen waar een hond woont, zwart geverfd. Vermoedelijk om de overvallers ervoor te behoeden om een huis met een hond binnen te treden. In de tweede zaak merkte een buurtbewoner voor de overval op dat een automatisch aanspringende buitenlamp niet meer werkte. Na de overval bleek de bewegingsmelder afgeplakt te zijn met tape.

Hulpmiddelen

Om toch enkele uitspraken te kunnen doen over de voorbereiding van de dader is onderzocht of de dader in het bezit was van voorwerpen waarvan bekend is dat deze vaak voor een overval worden gebruikt en of de dader vermomd was. Een overval is gecategoriseerd als voorbereid wanneer de overvaller een of meer hulpmiddelen (bivakmuts, tie-wraps/tape, tas, handschoenen, uniform en/of vuurwapens) naar de plaats delict heeft meegebracht. Daarbij gaan we er vanuit dat de gemiddelde persoon geen tie-wraps of een bivakmuts op zak heeft. Op basis van deze criteria zijn 119 van de 163 onderzochte woningovervallen voorbereid (73%) en 42 niet (25,8%). Van twee overvallen is niets bekend over eventuele hulpmiddelen.

Vervolgens is ook de mate van voorbereiding door de overvaller onderzocht. Dit is gedaan door het aantal hulpmiddelen dat de dader naar de plaats delict heeft meegebracht bij elkaar op te tellen, zie tabel 5.

³ Uitspraak van korpschef Frans Heeres, namens de raad van Hoofdcommissarissen lid van de Taskforce Overvallen, onder andere weergegeven op de site www.politiekeurmerk.nl

Tabel 5 Mate van voorbereiding

<u>Aantal meegebrachte hulpmiddelen</u>	<u>Aantal (%)</u>
0	42 (25,8)
1	40 (24,5)
2	28 (17,2)
3	16 (9,8)
4	12 (7,4)
5	2 (1,2)
6	1 (0,6)
Onbekend	22 (13,5)
Totaal	163 (100)

Op basis van deze tabel is onderzocht of er een verband is tussen het aantal gebruikte hulpmiddelen en het al dan niet voltooiën van het delict. Dat blijkt niet het geval te zijn, hetgeen wil zeggen dat het aantal door de dader gebruikte hulpmiddelen geen invloed heeft op de slagingskans van de woningoverval. Er is ook geen verband gevonden tussen het aantal gebruikte hulpmiddelen door de dader en de oplossingsstatus van de zaak.

Hogeveen (2008) heeft gedetineerde daders van een woningoverval geïnterviewd. Uit deze interviews bleek dat tweederde van de overvallers zich niet of nauwelijks hadden voorbereid op de te plegen overval. Als ze van te voren al een idee hadden over een 'plan van aanpak' dan bestond het plan vaak uit niet meer dan: ik ga naar binnen, ik bemachtig de buit en verlaat de woning met de buit. Zo eenvoudig bleek het plegen van een woningoverval in de praktijk echter niet te zijn, de geïnterviewde overvallers geven vrijwel allemaal aan dat de uitvoering hen tegenviel. Met name het niet verwachte verzet van slachtoffers, het alarmeren van burens en het niet, of beperkt aanwezig zijn van enige buit zorgde geregeld voor onverwachte situaties waarop de overvallers moesten improviseren. Onduidelijk blijft of alle woningovervallers zich zo beperkt voorbereiden, wellicht zijn deze overvallers destijds gepakt omdat hun voorbereiding zo slecht was.

3.3 Overval te relateren aan criminele activiteiten

Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat slachtoffers in het algemeen vaker zelf ook crimineel actief zijn (geweest) dan niet-slachtoffers (Reep en Oudhof, 2009). Tijdens de interviews die Hogeveen (2008) hield met gedetineerde daders van woningovervallen, kwam naar voren dat de helft van alle slachtoffers zelf crimineel actief is. Zoals Rovers e.a. (2010) hierover opmerken lijkt die schatting wel wat aan de hoge kant: overvallers zullen eerder aangeven dat zij een medecrimineel hebben overvallen dan een 'weerloos oud vrouwtje'. Een analyse van het korps Rotterdam-Rijnmond wijst uit dat 25 procent van de woningovervallen te relateren is aan het criminele milieu (Nijhof-Klein, 2009).

Of een overval te relateren is aan criminele activiteiten, is in deze analyse bepaald aan de hand van twee variabelen: de gegevens in het dossier en de antecedenten van het slachtoffer. De antecedenten zijn niet doorslaggevend, maar aanvullend op de gegevens uit het dossier. De wijze waarop dit is bepaald wordt hieronder toegelicht.

Vaak kan uit de tekst worden opgemaakt of er strafbare feiten in en om de woning worden gepleegd, of in het verleden zijn gepleegd. In die gevallen waarin de eigenaren van een hennepplantage zijn overvallen is dit overduidelijk, maar er zijn ook grensgevallen waarin dit onderscheid niet zo makkelijk te maken is. In de analyse is daarom bij twijfel aangegeven dat de woningoverval niet te relateren is aan criminele activiteiten. Een voorbeeld hiervan is een woningoverval waarbij illegaal in Nederland verblijvende mannen met een Afrikaanse nationaliteit thuis worden overvallen. De overvallers waren op zoek naar cocaïne, maar als de politie ter

plaatse komt is er geen drugs te vinden. Ook wordt bij diverse woningovervallen veel cash geld buitgemaakt waarvan de herkomst niet altijd even duidelijk is. Zo had een slachtoffer 5000 euro cash in zijn broekzak omdat hij net zijn huurschuld wilde afbetalen toen hij werd overvallen. Dit soort woningovervallen doet vermoeden dat de zaak niet helemaal zuiver is, maar ze zijn niet gekwalificeerd als woningoverval met een criminele relatie.

Daarnaast is ook onderzocht of en in hoeverre slachtoffers zelf crimineel actief zijn of zijn geweest. Dit is bepaald door de persoonsgegevens van de slachtoffers uit de steekproef in het Herkenningsdienstsysteem⁴ (HKS) op te zoeken. Vervolgens is onderzocht hoeveel antecedenten deze slachtoffers hebben en om welke antecedenten het gaat.

Verkeersantecedenten zijn in deze analyse buiten beschouwing gelaten omdat het daarbij vaak gaat om rijden onder invloed. Hierbij lijkt de relatie met woningovervallen wat vergezocht.

Slachtoffers met één antecedent zijn gecategoriseerd als nieuwkomer, slachtoffers met 2-10 antecedenten zijn gecategoriseerd als meerpleger en slachtoffers met 11 of meer antecedenten als veelpleger. In de steekproef heeft bij 57 woningovervallen ten minste een slachtoffer één of meer antecedenten. Bij vijftien van deze woningovervallen zijn de slachtoffers nieuwkomers. Bij 30 woningovervallen is ten minste één slachtoffer meerpleger en bij 12 woningovervallen zijn de slachtoffers veelplegers.

De gegevens over de antecedenten van de slachtoffers zijn vergeleken met de gegevens van de woningoverval, al dan niet met een criminele relatie. Uit deze vergelijking blijkt dat in acht gevallen het slachtoffer geen antecedenten heeft, terwijl de woningoverval wel te relateren is aan criminele activiteiten. Nadere bestudering van deze acht dossiers wijst uit dat het in alle gevallen gaat om een overval waar een relatie is met drugs. Twee keer is er sprake van een eigenaar van een coffeeshop die thuis is overvallen, een keer gaat het om de ouders van de eigenaar van een coffeeshop. Bij de andere overvallen is in alle gevallen een duidelijke relatie met drugscriminaliteit. In een geval is er sprake van een slachtoffer dat meteen na de woningoverval als verdachte is aangemerkt omdat er recentelijk een hennepkwekerij in de woning was gesitueerd. De overval was een (te late) poging om de oogst te rippen. Bij andere overvallen is er bijvoorbeeld harddrugs aangetroffen in de woning. In 24 gevallen is sprake van een slachtoffer dat wel antecedenten heeft, maar is de woningoverval op basis van de informatie uit het dossier niet te relateren aan criminele activiteiten.

Op basis van de gegevens uit het dossier en aanvullend de antecedenten van het slachtoffer is er bij 122 woningovervallen (74,8%) geen sprake van een relatie met criminele activiteiten. 41 woningovervallen (25,2%) zijn wel gerelateerd aan criminele activiteiten. Deze uitkomst komt overeen met de resultaten uit het eerder genoemde onderzoek van Nijhof-Klein naar woningovervallen in Rotterdam (2009).

3.4 'Keuze' slachtoffer

Hogeveens interviews met gedetineerde woningovervallers wijzen uit dat zij meestal specifieke woningen uitzoeken (2008). De daders geven aan dat zij het slachtoffer vaak kennen. Het is niet duidelijk of dezelfde redenering opgaat voor alle daders van woningovervallen of slechts voor gepakte overvallers. Dat laatste is waarschijnlijker omdat uit het dossieronderzoek (zie tabel 6) blijkt dat daders die een relatie hebben met het slachtoffer, vaker dan gemiddeld aangehouden worden (81,8%). Dit is logisch, het slachtoffer kent immers de dader. Op het moment dat er geen relatie is tussen daders en slachtoffers, dan wordt maar in 28,8 procent van de woningovervallen een verdachte aangehouden.

Het is waarschijnlijk dat de daders die geïnterviewd zijn door Hogeveen op dit gebied niet representatief zijn voor de 'gemiddelde overval'. In deze analyse is slechts bij 33 van de 163 overvallen sprake van een relatie tussen dader en slachtoffer, dat wil zeggen een op de vijf.

⁴ HKS is een regionaal werkende applicatie voor de registratie van alle verdachten tegen wie proces-verbaal is opgemaakt.

Tabel 6 Verdachte aangehouden – Relatie dader-slachtoffer

Verdachte aangehouden	Relatie dader-slachtoffer		Totaal
	Ja (%)	Nee (%)	
Ja	27 (81,8)	36 (28,8)	63 (38,6)
Nee	6 (18,2)	89 (71,2)	95 (58,3)
Onbekend			5 (3,1)
Totaal	33 (100)	125 (100)	163 (100)

In paragraaf 3.1 werd al beschreven dat 12 woningovervallers (7,4%) de woning binnen zijn gekomen als kennis. Deze woningovervallen zijn per definitie niet willekeurig. Bij vier van deze woningovervallen was sprake van een seksdate met een via internet gevonden onbekende, in de overige gevallen is sprake van een vage kennis, een ex-relatie of een vriend van een vriend.

Relationele analyse

Uit een vergelijking van de antecedenten van slachtoffers van woningovervallen met alle verdachten die in HKS zijn opgenomen, is gebleken dat slachtoffers van woningovervallen bovengemiddeld veel antecedenten voor drugsdelicten hebben. Alle verdachten in HKS hebben gemiddeld 3,0 antecedenten voor softdrugs in de periode 2005-2009, slachtoffers van woningovervallen hebben in dezelfde periode gemiddeld 12,4 softdrugsantecedenten. Voor wat betreft harddrugs is er ook een verschil, maar dat is veel kleiner. In de periode 2005 – 2009 hebben alle verdachten gemiddeld 3,0 harddrugsantecedenten, terwijl slachtoffers van woningovervallen in dezelfde periode 5,2 harddrugsantecedenten hebben.

Er is een aanvullende analyse uitgevoerd op de persoonsgegevens van de verdachten, slachtoffers en familieleden. Het gaat in totaal om de gegevens van 1112 personen, dat zijn gegevens van de verdachte en het slachtoffer en gegevens van naaste familieleden (broers, zussen, kinderen en ouders). De gegevens van deze personen zijn onderzocht in de politiesystemen Basis Voorziening Handhaving (BVH), Basis Voorziening Opsporing (BVO) en het HKS. Het doel van deze analyse was om te achterhalen of personen samen -als mededaders- in de politiesystemen voorkomen. Het zou bijvoorbeeld zo kunnen zijn dat daders en slachtoffers samen een delict hebben gepleegd en op die manier aan elkaar te relateren zijn. De persoonsgegevens in het HKS hebben betrekking op alle jaren voorafgaand aan het jaar 2010, de gegevens in BVH en BVO hebben alleen betrekking op het jaar 2009. Gezien de grote hoeveelheid betrokkenen (1112) was het in het korte tijdsbestek van deze analyse niet mogelijk om meerdere jaren in de analyse te betrekken.

Niet alle verdachten konden worden teruggevonden in het HKS, 16 verdachten hadden op 31 december 2009 nog geen registratie. Dit wordt hoogstwaarschijnlijk veroorzaakt door het feit dat het HKS een keer per jaar wordt bijgewerkt. Uit de uitgebreide analyse blijft slechts een woningoverval over waarin er een relatie tussen de verdachte en het slachtoffer is in een eerder incident. Ze staan allebei als dader geregistreerd in een drugszaak.

Het kan zo zijn dat slachtoffers en verdachten elkaar wel vaak kennen, maar dit niet blijkt uit de politiesystemen. Er kunnen bijvoorbeeld familierelaties tussen de betrokkenen zijn in de tweede graad (neven en nichten), ook kunnen slachtoffers en daders samen een bedrijf hebben (gehad). Om een antwoord te kunnen geven op de vraag of er in het algemeen relaties zijn tussen daders en slachtoffers is een uitgebreide socialenetwerkanalyse nodig, met bijvoorbeeld gegevens van de Kamer van Koophandel, uitgebreide gegevens uit de Gemeentelijke basisadministratie, gegevens van de reclassering et cetera. Een duidelijke uitkomst van deze analyse is dat verdachten en slachtoffers van woningovervallen nauwelijks aan elkaar te relateren zijn met behulp van een analyse van de persoonsgegevens in de politiesystemen.

Samenvatting

In meer dan de helft van de woningovervallen komt de dader binnen door aan te bellen bij het slachtoffer en deze te overrompelen. Een kwart van de overvallers betreedt de woning door in te breken.

In hoeverre woningovervallen zijn voorbereid door de dader is op basis van gegevens uit dit onderzoek niet goed vast te stellen. Wel is uit eerder onderzoek duidelijk geworden dat woningovervallers het delict slecht voorbereiden zodat zij moeten improviseren. Het is een delict waarmee een overvaller een risico neemt en de complexiteit wordt door de daders wellicht onderschat.

Een kwart van de woningovervallen wordt gepleegd binnen het criminele circuit. Als het slachtoffer en de dader elkaar kennen, wordt de dader meestal aangehouden. Uit dit onderzoek blijkt echter slechts in 33 van de 163 woningovervallen (20%) dat er een relatie tussen de dader en slachtoffer is.

Verder is gebleken dat slachtoffers en daders met behulp van een analyse van de politiesystemen nauwelijks aan elkaar te relateren zijn. Bij één woningoverval hebben de dader en het slachtoffer samen een delict gepleegd.

4 Uitvoering woningovervallen

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de uitvoering van woningovervallen verloopt. Allereerst wordt ingegaan op het geweldgebruik en op het wapengebruik door de dader. Vervolgens wordt beschreven hoe het slachtoffer zich verweert en of, en op welke wijze dit verweer gerelateerd is aan de gevolgen voor het slachtoffer.

4.1 Geweldgebruik

Het gebruik van geweld door daders van overvallen kan op diverse manieren worden geclassificeerd. In de criminologie wordt vaak onderscheid gemaakt tussen *instrumenteel geweld* en *expressief geweld*. Instrumenteel geweld is gericht op het plegen van het delict, terwijl expressief geweld meer gericht is op woede, impulsiviteit en emotie, het dient geen materieel doel (Van der Vinne, 1999). Kroese en Staring (1993) onderscheiden in hun onderzoek naar gedetineerde overvallers *functioneel* en *zinloos geweld*, waarbij zinloos geweld wordt gepleegd zonder dat het lijkt te zijn gerelateerd aan het doel van de dader. Deze classificatie lijkt overeen te komen met de eerstgenoemde, maar verschilt op een wezenlijk onderdeel: expressief geweld is niet per se zinloos voor de dader. Gebruik van geweld kan voor de dader statusverhogend werken of zijn zelfvertrouwen een *boost* geven.

In dit onderzoek is onderscheid gemaakt in *dreiging met geweld*, *instrumenteel gericht fysiek geweld* en *excessief geweld* zoals onderscheiden door Van de Bunt en Beijers (In: Van der Vinne, 1999). Met excessief geweld wordt bedoeld op buitenproportioneel geweld dat niet is gericht op het voltooien van het delict. Er is gekozen voor dit onderscheid omdat op deze wijze ook wordt onderzocht wanneer er 'slechts' bedreigd wordt met geweld. De categorieën worden hieronder beschreven:

Geen geweld toegepast. In dit geval is door de dader geen geweld toegepast en ook niet bedreigd met geweld. Dit lijkt niet te kunnen voorkomen in de onderzochte dossiers, omdat in de definitie van een overval de term 'met geweld of onder bedreiging van geweld' voorkomt. In de analyse is echter onderscheid gemaakt tussen verschillende fases waarin geweld is gebruikt (bij binnentreden, tijdens afpersen/afnemen, bij verlaten van de woning). Niet in alle fases wordt geweld gebruikt: bij een overval waarbij de overvaller binnenkomt door in te breken wordt in die fase vaak nog geen (dreiging met) geweld tegen het slachtoffer gebruikt.

Dreiging met geweld. Hierbij wordt geen fysiek geweld toegepast maar wordt door de dader bedreigd met geweld. Dat kan alleen verbale dreiging zijn, maar het kan ook bestaan uit bijvoorbeeld het doorladen van een vuurwapen of het aannemen van een dreigende houding. *Instrumenteel gericht fysiek geweld.* Het geweld wordt door de dader aangewend als middel om het doel (in dit geval een succesvolle overval) te bereiken. Dit type geweld kan bestaan uit het vastbinden van een slachtoffer zodat deze niet weg kan lopen of uit het dichtplakken van de mond met tape zodat het slachtoffer niemand kan alarmeren. Slaan of schoppen om een slachtoffer tot medewerking te bewegen valt onder deze categorie, maar ook het op de grond duwen of vastpakken van een slachtoffer. In het rapport wordt naar deze geweldsvorm verder verwezen met de term *instrumenteel geweld*.

Excessief geweld. Dit is buitenproportioneel geweldgebruik dat niet noodzakelijk is voor het te behalen doel, een succesvolle overval. Hierbij kan gedacht worden aan het bij voortdurend slaan of schoppen van een slachtoffer. Ook het neerslaan van een slachtoffer terwijl deze al medewerking aan de overvaller verleent, valt onder deze categorie. Extreme gevallen van excessief geweld zijn verkrachting en zelfs moord.

Het geweld is hiërarchisch ingedeeld: dreiging met geweld is als minder zwaar beoordeeld dan instrumenteel geweld en excessief geweld is de meest gewelddadige vorm. Als een overvaller tijdens een overval heeft bedreigd met geweld bij binnentreden en excessief geweld heeft

gebruikt bij het verlaten van de woning, dan is het maximaal gebruikte geweld dus excessief geweld.

Uit deze analyse is gebleken dat bij 73 (44,8%) van de woningovervallen alleen is bedreigd met geweld, er is in die gevallen geen fysiek geweld toegepast. Bij 54 woningovervallen (33,1%) is instrumenteel geweld toegepast en bij 32 woningovervallen (19,6%) is excessief geweld gebruikt (zie tabel 7). Bij twee van de woningovervallen uit de steekproef is geen geweld gebruikt; deze overvallen zijn gestaakt door de overvaller voordat er bedreigd kon worden met geweld. Van twee andere woningovervallen is onbekend welk type geweld is gebruikt omdat de gegevens uit de aangifte summier waren.

Tabel 7 Maximaal gebruikt geweld

Gebruikt geweld	Aantal (%)
Dreiging met geweld	73 (44,8)
Instrumenteel geweld	54 (33,1)
Excessief geweld	32 (19,6)
Onbekend	4 (2,5)
Totaal	163 (100)

Bij 86 woningovervallen (52,7%) is daadwerkelijk fysiek geweld gebruikt (instrumenteel dan wel excessief). Dit percentage ligt 25 tot 30 procentpunten lager dan het percentage dat Rovers e.a. (2010) noemen in hun fenomeenanalyse. Zij concluderen -op basis van LORS-gegevens- dat in 80 tot 85 procent van de woningovervallen fysiek geweld wordt toegepast. Dit verschil is waarschijnlijk gerelateerd aan de afwijkende wijze van coderen die voor dit onderzoek is gebruikt.

In de onderstaande tabel is te zien welk type geweld door de dader(s) is toegepast in welke fase van de woningoverval. In alle fases wordt in meer dan de helft van de gevallen uitsluitend dreiging met geweld toegepast. Tijdens het afpersen/afnemen van het goed wordt het meeste excessief geweld toegepast. Als er bij het weggaan geweld wordt gebruikt, dan is er in driekwart van de gevallen sprake van dreiging met geweld.

Tabel 8 Welk geweld op welk moment

Gebruikt geweld	Bij binnentreden (%)	Tijdens afpersen (%)	Bij weggaan (%)
Dreiging met geweld	69 (57,0)	76 (55,0)	37 (74,0)
Instrumenteel gericht fysiek geweld	36 (29,8)	30 (21,7)	6 (12,0)
Excessief geweld	14 (11,6)	28 (20,4)	3 (6,0)
Onbekend	2 (1,6)	4 (2,9)	4 (8,0)
Totaal	121 (100)	138 (100)	50 (100)

Verwondingen

De ernst van de verwondingen is op de volgende manier gecodeerd; lichtgewond, gewond, ernstig gewond, overlijden en onbekend. Slachtoffers zijn ingedeeld als lichtgewond als in de aangifte bijvoorbeeld staat dat zij builen hebben opgelopen of als zij pleisters krijgen van ter plaatse gekomen agenten. De kwalificatie gewond is gegeven als het slachtoffer een bezoek aan de dokter heeft gebracht als gevolg van de overval. Een bezoek aan het ziekenhuis (met de ambulance, maar soms ook ter observatie) leverde de kwalificatie ernstig gewond op. Bij veel overvallen zijn meerdere personen slachtoffer geworden. In tabel 9 is uitgegaan van het slachtoffer met de meest ernstige verwondingen.

Tabel 9 Verwondingen slachtoffer

Verwondingen slachtoffer	Aantal (%)
Geen verwondingen	83 (50,9)
Lichtgewond	45 (27,6)
Gewond	20 (12,3)
Ernstig gewond	13 (8,0)
Overlijden	1 (0,6)
Onbekend	1 (0,6)
Totaal	163 (100)

In totaal zijn bij 79 van de 163 onderzochte woningovervallen (48,5%) een of meer slachtoffers gewond geraakt. Bij één woningoverval is een slachtoffer overleden. Bij overvallen in het algemeen vallen in 14 procent van de overvallen een of meer gewonden. Het percentage overvallen waarbij een of meer slachtoffers gewond zijn geraakt ligt in dit onderzoek 13,5 procentpunten hoger dan uit voorgaande onderzoeken (op basis van LORS-gegevens) naar voren is gekomen. Rovers e.a. (2010) constateren dat gemiddeld genomen bij 34 tot 43 procent van de woningovervallen een gewonde valt. Dat in dit onderzoek een hoger percentage wordt gevonden, komt waarschijnlijk door het anders coderen van 'gewond' in dit onderzoek. De definitie van 'gewond' in dit onderzoek is gebaseerd op de hele tekst van het dossier en niet alleen op de MO-melding en het registratieformulier. Als ergens in het dossier is aangegeven dat het slachtoffer letsel heeft opgelopen, variërend van blauwe plekken en schrammen tot ernstige verwondingen, dan is de codering 'gewond' gebruikt. Het is waarschijnlijk dat door deze andere werkwijze het percentage overvallen waarbij een gewonde is gevallen, beter aansluit bij de werkelijkheid.

Ook is onderzocht op welke manier de mate van verwondingen van de slachtoffers samenhangt met het geweldgebruik door de dader. De resultaten hiervan zijn te zien in tabel 10.

Tabel 10 Relatie geweldgebruik door dader - verwondingen slachtoffer

Gevolgen geweld	Dreiging (%)	Instrumenteel (%)	Excessief (%)	Totaal
Geen verwondingen	63 (85,1)	17 (31,5)	1 (3,2)	81 (50,9)
Lichtgewond	10 (13,5)	25 (46,3)	10 (32,3)	45 (28,3)
Gewond	0 (0)	6 (11,1)	14 (45,2)	20 (12,6)
Ernstig gewond	1 (1,4)	6 (11,1)	5 (16,1)	12 (7,5)
Overlijden	0 (0)	0 (0)	1 (3,2)	1 (0,6)
Onbekend				4 (2,5)
Totaal	74 (100)	54 (100)	31 (100)	159 (100)

Als de overvaller alleen dreigt met geweld, raakt in 85,1 procent van woningovervallen niemand gewond. Dat er soms wel mensen gewond raken, hangt samen met de schrikreactie van het slachtoffer. Zo schrok een slachtoffer zo erg dat hij ter observatie naar het ziekenhuis werd gebracht. Andere slachtoffers blesseerden zich bijvoorbeeld bij het dichtduwen van de voordeur. Instrumenteel geweld leidt tot een hoger percentage gewonden en ernstigere verwondingen. Het gebruik van excessief geweld leidt altijd tot verwondingen. In een geval is er excessief geweld toegepast door de dader terwijl het slachtoffer geen verwondingen heeft opgelopen. Dat lijkt niet mogelijk, maar bij nadere bestudering bleek dat de dader het slachtoffer seksueel heeft betast. Zij heeft daar geen fysieke verwondingen aan overgehouden, maar het gebruikte geweld is wel gekwalificeerd als excessief.

De gevolgen van (gebruikt geweld tijdens) woningovervallen zijn breder dan de hierboven gebruikte onderverdeling in de mate van verwondingen. Slachtoffers geven in gesprekken met de politie (nazorg, of aanvullingen op de aangifte) vaak aan dat zij sinds de overval slecht slapen of 's avonds de deur niet meer open durven te doen. Veel slachtoffers voelen zich niet meer veilig in

hun eigen huis. Ook zijn slachtoffers vaak angstig als gevolg van uitgesproken dreigementen, bijvoorbeeld dat zij geen aangifte mogen doen, anders komen de daders nog een keer langs. Daarnaast hebben daders van drie geanalyseerde woningovervallen seksuele handelingen verricht met vrouwelijke slachtoffers. Eén slachtoffer werd verkracht en twee slachtoffers zijn seksueel betast door de dader. Bij twee andere woningovervallen hebben slachtoffers geweigerd seksuele handelingen te verrichten met de dader.

4.2 Initiatief geweld en verweer van het slachtoffer

Woningovervallen verlopen gewelddadiger dan andersoortige overvallen. Er vallen procentueel meer gewonden en incidenteel ook doden. Om beter zicht te krijgen op de gang van zaken tijdens woningovervallen is in deze studie onderzocht wie als eerste fysiek geweld gebruikt: de dader of het slachtoffer. Hierbij wordt verondersteld dat de dader meer of sneller geweld zal gebruiken als het slachtoffer geweld initieert. Daarnaast is onderzocht welke verwondingen het slachtoffer oploopt en wat de gevolgen zijn van verschillende handelwijzen door het slachtoffer. Het dichtgooien van de voordeur met eventueel lichaamsdelen van overvallers ertussen is hier niet gezien als 'toepassen van fysiek geweld' door het slachtoffer. De modus operandus aanbellen en overmeesteren wordt veel gebruikt en slachtoffers proberen dan meestal om de overvaller de deur uit te werken door deze dicht te doen. Dat type 'geweld' is voor het beantwoorden van deze vraag echter minder van belang. Het is namelijk geen onverwachte actie van het slachtoffer waarop de dader reageert.

Zoals te verwachten is, past de overvaller in het merendeel van de woningovervallen (58,9%) als eerste fysiek geweld toe. Bij 56 woningovervallen wordt geen fysiek geweld toegepast (34,4%) en bij tien woningovervallen is het slachtoffer degene die als eerste fysiek geweld toepast. Dit fysieke geweld bestaat uit het aanvallen van de dader door middel van schoppen, slaan, tackelen en dergelijke. Van één woningoverval is onbekend wie met het geweld is begonnen.

In tabel 11 is weergegeven hoe slachtoffers zich hebben verweerd tijdens de overval.

In 115 woningovervallen (70,6%) werkt het slachtoffer mee met de overvaller en verweert zich niet. Bij 24 overvallen (14,7%) valt het slachtoffer de dader aan. Zoals gezegd, neemt in tien gevallen het slachtoffer het initiatief. In 14 gevallen volgt de aanval op geweld van de overvaller en bij 22 overvallen slaat het slachtoffer op de vlucht of alarmeert het slachtoffer politie of buurtbewoners. Uit de onderzoeksresultaten blijkt niet dat slachtoffers zich anders verweren als zij de dader kennen.

Tabel 11 Verweer slachtoffer

Verweer slachtoffer	Aantal (%)
Geen verweer	115 (70,6)
Daders aanvallen	24 (14,7)
Vluchten/alarmen	22 (13,5)
Onbekend	2 (1,2)
Totaal	163 (100)

Bij een woningoverval is altijd sprake van interactie tussen dader en slachtoffer zodat de gevolgen gerelateerd zijn aan het gedrag van zowel dader als slachtoffer. Het slachtoffer kan dus invloed uitoefenen op de loop van het delict en op het al dan niet slagen van de overval (dat wil zeggen het weggemen met de buit). Daarom is onderzocht in hoeveel gevallen het delict is geslaagd en of en in hoeverre dit samenhangt met de mate van verweer van het slachtoffer. In tabel 12 is te zien dat 36 woningovervallen (22,1%) mislukten en dat bij 127 woningovervallen (77,9%) de dader het huis met buit heeft verlaten. Er blijkt een significant verband te zijn tussen de mate van verweer van het slachtoffer en het al dan niet slagen van het delict. In tabel 12 is ook te zien dat slachtoffers die zich niet verweren in 92,2 procent van de gevallen geconfronteerd

worden met een geslaagd delict. Van de negen slachtoffers die vluchten raken zes personen hun spullen kwijt, terwijl er van de 13 alarmerende slachtoffers slechts drie slachtoffer zijn van een geslaagd delict. Er zijn 24 slachtoffers die de dader aanvallen, iets meer dan de helft van deze woningovervallen mislukt.

Tabel 12 Relatie verweer slachtoffer - slagen van het delict

Resultaat delict	Geen verweer	Vluchten	Verweer slachtoffer			Totaal
			Alarmeren	Daders aanvallen	Onbekend	
Niet geslaagd	9 (7,8)	3 (33,3)	10 (76,9)	14 (58,3)	0 (0)	36 (22,1)
Geslaagd	106 (92,2)	6 (66,7)	3 (23,1)	10 (41,7)	2 (100)	127 (77,9)
Totaal	115 (100)	9 (100)	13 (100)	24 (100)	2 (100)	163 (100)

Tabel 12 laat ook zien dat alarmeren of het aanvallen van de daders ertoe leidt dat het slachtoffer zijn of haar spullen niet zo snel kwijtraakt aan de overvaller. De woningoverval blijft dan in meer dan de helft van de gevallen steken in een poging. De vraag is echter welke gevolgen de slachtoffers van de mate van verweer ondervinden in termen van verwondingen. In tabel 13 is te zien dat slachtoffers die zich niet verweren een kans van 54,8 procent hebben dat zij niet gewond raken. Slachtoffers die vluchten hebben een nog grotere kans dat zij niet gewond raken, namelijk 77,8 procent. Slachtoffers die alarm slaan raken in 46,2 procent van de gevallen gewond. Slachtoffers die de daders aanvallen daarentegen, hebben een kans van 75 procent dat zij gewond raken.

Tabel 13 Relatie verweer - verwonding slachtoffer

Verwonding slachtoffer	Geen verweer	Vluchten	Alarmeren	Daders aanvallen	Totaal
Niet gewond	63 (54,8)	7 (77,8)	7 (53,8)	6 (25)	91 (55,8)
Gewond	52 (45,2)	2 (22,2)	6 (46,2)	17 (75)	70 (42,9)
Onbekend					2 (1,2)
Totaal	115 (100)	9 (100)	13 (100)	24 (100)	163 (100)

Op basis van deze observaties kan gesteld worden dat slachtoffers de meeste kans hebben (77,8%) om fysiek ongedeerd uit een confrontatie met een overvaller te komen als zij vluchten. Alarmeren zij de omgeving dan blijven ze in driekwart van de gevallen materieel ongedeerd maar hebben ze een kans van 46,2 procent om gewond te raken. Vallen slachtoffers de dader aan dan zijn ze in 41,7 procent van de overvallen hun spullen kwijt, maar significant vaker gewond. Verweren zij zich niet, dan lopen ze een kleinere kans op verwondingen maar zijn ze vrijwel altijd (92,2%) hun spullen kwijt. Een opvallende uitkomst is dat slachtoffers die ouder zijn dan 65 jaar minder vaak slachtoffer zijn van een voltooid delict dan slachtoffers die jonger zijn. De woningoverval resulteert vaker in een poging, zoals te zien is in tabel 14.

Tabel 14 Relatie slagen delict - leeftijd slachtoffer

Resultaat delict	Leeftijd slachtoffers			Totaal (%)
	Tot 35 (%)	36-64 (%)	65-98 (%)	
Niet geslaagd	3 (7,0)	19 (24,1)	14 (34,1)	36 (22,1)
Geslaagd	40 (93,0)	60 (75,9)	27 (65,9)	127 (77,9)
Totaal	43 (100)	79 (100)	41 (100)	163 (100)

Een op de vier bejaarde slachtoffers valt de dader aan en oudere slachtoffers nemen ook vaker het initiatief tot het gebruiken van geweld dan de andere twee leeftijdsgroepen. Het lijkt het erop dat slachtoffers die ouder zijn dan 65 jaar zich assertiever opstellen richting de daders. Gezien de hierboven gepresenteerde verbanden tussen de mate van verweer en de gevolgen voor het

slachtoffer is dit niet altijd verstandig. De kans dat het slachtoffer verwondingen oploopt is immers erg groot. Daders gebruiken verhoudingsgewijs meer geweld tegen slachtoffers in de leeftijdscategorie tussen de 35 en 65 jaar oud dan bij de andere twee groepen, maar de verwondingen zijn wel gelijk verdeeld over de drie leeftijdscategorieën.

Ten slotte is onderzocht op welke wijze de slachtoffers zijn achtergelaten door de dader. De meeste slachtoffers (71,2%) zijn niet fysiek belemmerd, dat wil zeggen vastgebonden of opgesloten (tabel 15). Deze slachtoffers zijn vaak wel bedreigd om niemand te waarschuwen. 44 slachtoffers (27%) zijn door de daders vastgebonden, meestal met tie-wraps of tape, in sommige gevallen met in huis gevonden snoeren of riemen. Eén slachtoffer is opgesloten in een kast. Er is een verband gevonden tussen de leeftijd van het slachtoffer en de wijze waarop het slachtoffer wordt achtergelaten. Bijna 40 procent van de slachtoffers tussen de 35 en 64 jaar oud wordt vastgebonden, 60 procent wordt niet belemmerd. Slachtoffers die jonger zijn dan 35, of ouder dan 64 worden in 81, respectievelijk 85 procent van de overvallen niet belemmerd.

Tabel 15 Wijze achterlaten slachtoffers

Wijze achterlaten slachtoffers	Aantal (%)
Niet belemmerd	116 (71,2)
Vastgebonden	44 (27)
Opgesloten	1 (0,6)
Onbekend	2 (1,2)
Totaal	163 (100)

4.3 Wapengebruik

Voor de indeling van de gebruikte wapens is gebruik gemaakt van de LORS-indeling. In tabel 16 is weergegeven welk type wapens bij de woningovervallen is gebruikt. Bij vier van de vijf woningovervallen wordt een wapen gesignaleerd. Het meest gebruikte wapen is een handvuurwapen (46% van de overvallen), dit blijkt ook uit eerdere studies (o.a. Diepeveen, 2005 en Hogeveen, 2008). Bij ruim 23 procent van de overvallen werd gebruik gemaakt van slag- en steekwapens. In iets minder dan een vijfde deel (19,6%) van de woningovervallen is geen wapen gesignaleerd. Dat percentage ligt iets hoger dan het percentage dat Rovers e.a. (2010) beschrijven. Zij geven aan dat 15 procent van de overvallen gepleegd wordt zonder dat er een wapen is gesignaleerd. Deze overvallen vinden volgens de onderzoekers relatief vaak op straat plaats, maar ook bij woningovervallen op ouderen. Ook uit dit onderzoek blijkt dat ouderen en kwetsbare slachtoffers het minst vaak worden overvallen door een dader met een vuurwapen.

Tabel 16 Gebruikte wapens

Aantal (%)	Type wapen	omschrijving
2 (1,2)	Grote vuurwapens	Automatisch wapen, bazooka, explosieven, handgranaat, riotgun, geweer, hagelgeweer, luchtdrukgeweer
75 (46,0)	Overige (hand)vuurwapens	Gaswapen, luchtdrukpistool, pistool, revolver, vuistvuurwapen, schietwapen
38 (23,3)	Slag / steekwapens	Bijl, hakbijl, knuppel, mes, ploertendoder, ijzeren staaf, breekijzer, wapenstok
12 (7,4)	Overige (kleine slag/steek) wapens	Bedwelmende stof, bijtende vloeistof, schokapparaat, kruisboog, spuitbus, verborgen wapen, beitel, hamer, priem, schaar, schroevendraaier, steen, stuk hout, injectienaald, steekvoorwerp
4 (2,5)	Onbekend wapen	Wel wapen gesignaleerd, maar onduidelijk wat. (Bijvoorbeeld met iets in de rug geprikt .)
32 (19,6)	Geen wapen gesignaleerd	
163 (100)	Totaal	

Er is geen verband gevonden tussen het type wapen dat door de overvaller wordt gebruikt en de mate waarin het delict al dan niet voltooid is. Dat wil zeggen dat het meebrengen van een bepaald type wapen geen invloed lijkt te hebben op de slagingskans van een overval.

Wel is te zien dat daders vaker vuurwapens gebruiken bij woningovervallen die te relateren zijn aan criminele activiteiten, terwijl zij meer gebruik maken van slag- en steekwapens bij de andere woningovervallen (tabel 17). Ruim 80 procent van de woningovervallen die te relateren zijn aan criminele activiteiten wordt gepleegd met een vuurwapen, van de overige woningovervallen is dit slechts bij 35 procent het geval.

Tabel 17 Relatie wapengebruik - woningovervallen gerelateerd aan criminele activiteiten

Soort wapens	Relatie met criminele activiteiten		Totaal
	Nee (%)	Ja (%)	
Overige vuurwapens	43 (35,2)	34 (82,9)	77 (47,2)
Slag/steekwapens	46 (37,7)	4 (9,8)	38 (30,7)
Geen wapen gesignaleerd	31 (25,4)	1 (2,4)	32 (19,6)
Onbekend	2 (1,6)	2 (4,9)	4 (2,5)
Totaal	122 (100)	41 (100)	163 (100)

Er is geen verband gevonden tussen het wapengebruik van de dader en de mate van verwondingen die het slachtoffer oploopt. Bij woningovervallen waarbij een vuurwapen of een slag/steekwapen is gebruikt, dan wel geen wapen is gesignaleerd, ontlopen de percentages elkaar niet veel. Ruim 50 procent van de slachtoffers loopt geen verwondingen op. Ook de ernst van de verwondingen laat geen duidelijk verband zien met het gebruikte wapen.

4.4 Interactie dader en slachtoffer

Rovers e.a. (2010) beschrijven in hun rapportage dat bij sommigen een vertekend en gedateerd beeld bestaat van overvallers en overvallen. Overvallen worden dan gezien als professioneel en er hangt dan ook een zekere glamour omheen. Zij geven aan dat er de laatste 20 à 25 jaar veel veranderd is in de uitvoering van dit delict. Waar overvallen vroeger als professionele en georganiseerde criminaliteit konden worden gekenschetst, moet dat beeld worden bijgesteld. Er is tegenwoordig juist vaak sprake van een gebrek aan professionaliteit en organisatie. Dit gebrek aan professionaliteit en organisatie kan ook uit de bestudeerde dossiers worden opgemaakt. De uitvoering van woningovervallen verloopt vaak nogal chaotisch. Mogelijk staat dit ook in verband met eerder gepresenteerde cijfers over het aantal woningovervallen dat mislukt.

Er is geen verband gevonden tussen het meebrengen van een vuurwapen en de slagingskans van een delict. Dat wil zeggen dat overvallers die een vuurwapen meebrengen, geen grotere slagingskans hebben dan overvallers die geen vuurwapen meebrengen. Het lijkt erop dat de slagingskans veel meer te maken heeft met het type slachtoffer dat de overvaller treft. Zo is een woningoverval bijvoorbeeld mislukt omdat de bejaarde bewoner de met een vuurwapen gewapende overvaller het huis uit heeft geschopt. Toen de overvaller het vuurwapen op het slachtoffer richtte en hem bedreigde, werd deze zo woedend dat hij de overvaller hard tegen de schenen heeft geschopt. De overvaller schrok daar zo van dat hij naar buiten is gerend en onderweg nog een tas heeft weggegrist.

Woningovervallers worden geregeld verrast door onverwachte gebeurtenissen. Zo probeerde een met een mes bewapende overvaller een echtpaar te dwingen geld af te staan. Het echtpaar trok zich terug in een andere ruimte, waarop de vrouw des huizes de overvaller door een openstaande deur begon te bekogelen met fruit. De overvaller wist kennelijk niet hoe hierop te reageren en heeft de benen genomen.

Het komt ook regelmatig voor dat de overvaller in de gang worstelt met de bewoner om deze

onder controle te krijgen. Vaak vallen er dan stoelen of vazen om, of breken er spiegels. Dit veroorzaakt rumoer. Afhankelijk van de woonsituatie van het slachtoffer (vrijstaande woning, rijtjeshuis of flat) worden burens daardoor gealarmeerd en komen deze een kijkje nemen. Als dit gebeurt, heeft dit ook vaak tot gevolg dat de overvaller er vandoor gaat. Aan de andere kant zijn er ook woningovervallen waarbij de dader de slachtoffers 's nachts wakker maakt. In deze situaties lijkt de overvaller vaak meer controle over de overval te hebben waardoor er veel minder onverwachte situaties plaatsvinden. Slachtoffers zijn slaapdronken en gedesoriënteerd. Ze weten vaak niet hoeveel overvallers er zijn en waar deze zich bevinden. Zo werd een echtpaar wakker van twee overvallers met bivakmutsen op die aan het voeteneind van het bed stonden. Het echtpaar werd meteen vastgebonden met tie-wraps en kreeg tape op de mond geplakt. Maar ook hierop zijn uitzonderingen: in een geval werd een bejaard echtpaar wakker gemaakt door met bivakmutsen en vuurwapens bewapende overvallers. De hoogbejaarde man sloeg een van de overvallers direct met een volle catheterzak tegen zijn hoofd. Ook in dit geval verlieten de overvallers de woning.

Uit de dossiers kan verder worden opgemaakt dat sommige overvallers rekening houden met de slachtoffers. Zo gaf een vrouw aan dat ze verkouden was en geen adem meer kon halen als haar mond werd afgeplakt, waarop de overvaller haar liet beloven haar mond te houden en geen tape gebruikte. Een andere overvaller wilde een vrouw dwingen op de grond te gaan zitten. Zij gaf aan dat ze net een nieuwe knie had en dat ze dat niet kon. De overvaller verontschuldigde zich vervolgens, "Sorry mevrouw", en haalde een krukje waar de vrouw op moest gaan zitten. Ook stellen overvallers slachtoffers soms gerust, "Ik wil u niets aandoen meneer. Geef me nu maar het geld, dan ga ik weg".

Daartegenover staan ook woningovervallen waarbij excessief geweld wordt gebruikt. De slachtoffers werken dan weliswaar met de overvaller mee, maar worden toch geslagen of geschopt. Er is geen verband tussen het soort geweld dat de overvaller gebruikt en het al dan niet slagen van de overval. Alle soorten geweldgebruik (dreigen, instrumenteel en excessief) door de dader leiden in zo'n driekwart van de woningovervallen tot een voltooid delict. Geweldgebruik bij woningovervallen lijkt ook niet altijd gericht te zijn op het behalen van buit. Ook Rovers e.a. (2010) geven aan dat zij zich niet aan de indruk kunnen onttrekken dat geweldgebruik meer doelen dient dan alleen het voltooiën van het delict. Zij schrijven dat 'ook andersoortige motieven voor geweldgebruik een rol spelen, zoals de behoefte aan opwindning, het verkrijgen of bevestigen van status of eer, en het rechtzetten van gepercipieerd onrecht' (Rovers e.a., 2010 p. 64). Deze veronderstelling lijkt te worden gestaafd door dit onderzoek. Een woningovervaller die een slachtoffer seksueel betast, is niet gericht op het zo snel mogelijk weggemen met de buit, maar op hele andere zaken.

Welk geweld de overvaller tijdens de uitvoering gebruikt hangt samen met het type woning dat de overvaller berooft. Bij overvallen op gewone woningen wordt in iets minder dan de helft van de gevallen alleen gedreigd met geweld en wordt geen fysiek geweld toegepast. 36,4 procent van die overvallen gaan gepaard met instrumenteel geweld en in 15 procent van die woningovervallen wordt excessief geweld toegepast. Bij overvallen op beroepsmatige woningen daarentegen, wordt in de helft van de gevallen excessief geweld gebruikt door de overvaller en slechts in 35,7 procent van de gevallen alleen gedreigd met geweld. Deze resultaten komen overeen met constatering van Rovers e.a. (2010, p. 60): 'Bij overvallen op beroepswoningen vallen in bijna de helft van de gevallen (43%) gewonden, drie keer zo vaak als bij andersoortige overvallen. Bij deze overvallen zien we ook vaker dan gemiddeld het gebruik van (grote) vuurwapens'.

4.5 Buit

Bij de woningovervallen werd in 123 gevallen (75,0%) geld en/of goederen buitgemaakt. Meestal bestond de buit uit geld en goederen (38,7%). Alleen goederen werden in 19 procent van de woningovervallen buitgemaakt en alleen geld in 17,8 procent van de woningovervallen.

Bij 36 woningovervallen (22,1%) werd geen buit gemaakt door de overvaller en bij vier woningovervallen is de buit onbekend.

In 77 (47,2%) dossiers werd niet aangegeven wat de waarde is van de door de overvallers bemachtigde buit. Er wordt wel gesproken over bijvoorbeeld weggenomen telefoons of sieraden, maar de waarde van de buit is onbekend. Daarom is het ook niet mogelijk gebleken om op basis van de dossieranalyse uitspraken te doen over buitbedragen. In de fenomeenanalyse overvalcriminaliteit van Rovers e.a. wordt gesignaleerd dat de mediaan (middelste waarde) van de buit van een overval op een woning dicht bij dat van andere overvallen ligt, ruim 600 euro. De mediane buit bij bedrijfswoningen ligt vier keer hoger, bij ouderenwoningen is die echter weer twee keer zo laag (Rovers e.a. 2010). Er wordt wel gezegd⁵ dat overvallers juist oudere slachtoffers uitzoeken omdat deze een keer in de week een groot geldbedrag zouden pinnen. De vraag is dan wat een 'groot' geldbedrag is, want de gemiddelde buit die wordt behaald bij overvallen op ouderen is laag. Het onderzoek van Rovers e.a. wijst uit dat bij de helft van deze woningovervallen maximaal 250 euro wordt buitgemaakt.

Samenvatting

Bij 52,7 procent van de woningovervallen is fysiek geweld gebruikt. Bij 48,5 procent van de woningovervallen zijn een of meer slachtoffers gewond geraakt. Er wordt minder vaak fysiek geweld gebruikt dan op basis van eerdere onderzoeken werd verwacht, maar het percentage gewonden ligt hoger dan werd verwacht. Omdat dit onderzoek is gebaseerd op de dossiers zelf en niet op gegevens die door anderen zijn verwerkt en gecodeerd, is het waarschijnlijk dat deze percentages dichterbij de werkelijkheid liggen dan de percentages die gebaseerd zijn op LORS-gegevens. Bij overvallen in het criminele circuit wordt vaker gebruik gemaakt van vuurwapens, bij andere overvallen zijn dit meestal slag- of steekwapens.

De manier waarop het slachtoffer zich verweert hangt samen met de kans die het slachtoffer loopt om gewond te raken. Als slachtoffers vluchten, blijven ze in de meeste gevallen ongedeerd. Vallen ze de dader aan, dan raken ze juist vaker gewond. Slachtoffers die vluchten zijn vaker hun spullen kwijt dan slachtoffers die de dader aanvallen. De politie adviseert het RAAK-principe bij een bedrijfsmatige overval. RAAK staat voor Rustig blijven, Aanvaarden, Afgeven van geld of goed en Kijken. Dit lijkt naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek ook de beste handelingsstrategie voor slachtoffers van woningovervallen te zijn. Het slachtoffer is dan weliswaar vaker zijn spullen kwijt, maar de kans op verwondingen is een stuk kleiner.

In die gevallen waarin de overvaller het slachtoffer bij de voordeur probeert te overmeesteren, lijkt alarmeren de beste oplossing. Als het slachtoffer alarm slaat is de kans om gewond te raken ongeveer even groot als wanneer het slachtoffer met de dader meewerkt, terwijl de overval in driekwart van de gevallen mislukt. Alarmeren zal lang niet in alle situaties mogelijk zijn en vraagt het nodige lef op een uitzonderlijk angstig moment. Daarnaast is het ook niet altijd wenselijk: hard blijven gillen als er een overvaller aan het voeteneinde van het bed verschijnt, werkt waarschijnlijk chaos en impulsieve reacties in de hand.

Het lijkt er ten slotte op dat overvallers een verkeerd beeld hebben van overvallen op ouderen. De buit is laag en de overval mislukt vaak. De ouderen reageren verrassend assertief, maar raken daardoor ook vaker gewond.

⁵ ' Meer gewelddadige overvallen ouderen' in: *Trouw* op 30 maart 2010.

5 Typologie slachtoffers

In de voorgaande hoofdstukken zijn verschillende gegevens over de uitvoering van woningovervallen de revue gepasseerd. Bij het analyseren van deze gegevens en het beschrijven van de gang van zaken tijdens een woningoverval, bleek dat er verschillende typen slachtoffers van woningovervallen zijn die op specifieke kenmerken van elkaar te onderscheiden zijn. Op deze variabelen kon duidelijk worden waargenomen dat er voor verschillende groepen slachtoffers significant verschillende resultaten werden gevonden. De kenmerken van de slachtoffers verschillen van elkaar, maar ook bijvoorbeeld de modus operandus en de relatie tussen dader en slachtoffer. Op basis van deze kenmerken zijn vijf typen slachtoffers onderscheiden. Het eerste type is zelf in meer of mindere mate crimineel actief. Slachtoffers van het tweede type zijn allemaal ondernemers. Zij zijn overvallen door een dader die het op de bedrijfsopbrengsten had gemunt. Slachtoffers met een lichamelijke of geestelijke handicap, en 65-plussers vormen het derde type. De ogenschijnlijke kwetsbaarheid van het slachtoffer maakt hem aantrekkelijk voor de dader. Dan is er een groep slachtoffers die bijvoorbeeld door hun gedrag of vrienden een verhoogd risico lopen om slachtoffer te worden van een woningoverval, de risicolopers. Ten slotte is er geen voor de hand liggende reden gevonden waarom het vijfde type slachtoffer wordt. Dit lijken eenvoudigweg pechvogels te zijn, willekeurige slachtoffers.

In tabel 18 is te zien dat de groepen pechvogels en kwetsbaren het grootst zijn, het gaat in beide gevallen om 44 woningovervallen. Bij 39 overvallen is sprake van crimineel actieve slachtoffers en 12 woningovervallen zijn gerelateerd aan het beroep of bedrijf van het slachtoffer.

Tabel 18 Typen slachtoffers

Typen slachtoffers	Aantal (%)
Criminelen	39 (23,9)
Risicolopers	24 (14,7)
Ondernemers	12 (7,4)
Kwetsbaren	44 (27,0)
Pechvogels	44 (27,0)
Totaal	163 (100)

Bij de samenstelling van deze typologie waren er enkele dubbelingen: twee woningovervallen met bejaarde slachtoffers zijn ook gerelateerd aan criminele activiteiten. Daarvan is een overval ingedeeld in de categorie Criminelen, omdat deze woningoverval gericht was op de opbrengsten van de coffeeshop van de zoon van het slachtoffer. Coffeeshops worden dan weliswaar gedoogd, maar de overval was gerelateerd aan softdrugs. De andere woningoverval is ingedeeld in de categorie Kwetsbaren, omdat uit het dossier geen relatie blijkt tussen de woningoverval en de criminele activiteiten van de bewoner. Er zijn twee woningovervallen waarbij de bewoner een bejaarde ondernemer is. Deze woningovervallen zijn ingedeeld in de categorie Ondernemers, omdat deze twee overvallen specifiek gericht waren op de bedrijfsopbrengsten. Ten slotte zijn er drie beroepsgerelateerde woningovervallen waarbij het slachtoffer ook crimineel actief was. Een beroepsgerelateerde woningoverval was gericht op de voorraden van de eigenaar van een growshop, een slachtoffer was een internethandelaar op marktplaats.nl die een goede bekende was van de politie en het laatste slachtoffer was een ondernemer die naast zijn legale bedrijfsvoering actief was in de handel in softdrugs. Deze woningovervallen zijn ingedeeld bij de categorie Criminelen.

5.1 Criminelen

'Wie kwaad doet, kwaad ontmoet' lijkt in het geval van de 'Criminelen' op waarheid te zijn gebaseerd. Dit type slachtoffers heeft antecedenten, of er zijn strafbare feiten geconstateerd bij het onderzoek na de woningoverval. Vermoedelijk worden er meer criminelen thuis overvallen dan uit de politiecijfers blijkt, de meeste criminelen zullen immers geen aangifte doen als zij beroofd worden. Voor de slachtoffers uit de steekproef was het meestal onvermijdelijk dat de politie bij de overval werd betrokken: er werden vuurwapens gebruikt of het slachtoffer werd dusdanig vastgebonden dat hij of zij zich zonder hulp niet kon bevrijden. In een geval werd pas een dag na de woningoverval aangifte gedaan. Het daaropvolgende (buurt)onderzoek bracht aan het licht dat voorafgaand aan de aangifte de slachtoffers de hele nacht druk met spullen hadden gesjouwd. Zij hadden eerst alle randapparatuur van een hennepkwekerij uit het huis verwijderd voordat zij de politie informeerden.

In totaal zijn er 39 woningovervallen met dit type slachtoffer. De meeste slachtoffers zijn tussen de 35 en 64 jaar oud en van Nederlandse herkomst, of zijn afkomstig uit de traditionele herkomstlanden. Twee slachtoffers hebben een Oost-Europese herkomst en vijf slachtoffers een Afrikaanse. Daarmee is deze groep qua herkomst beduidend anders samengesteld dan de Ondernemers en de Kwetsbaren. Die hebben vrijwel allemaal de Nederlandse herkomst. Verder is het merendeel van de slachtoffers man, slechts 23 procent van de slachtoffers in deze categorie is vrouw.

Er zijn meestal twee of drie daders actief bij een woningoverval op Criminelen, maar er zijn uitschieters met 7, 8 en zelfs een keer 10 overvallers. De dader neemt vrijwel altijd een vuurwapen mee en dat wijkt af van de andere typen slachtoffers waar bij maximaal 44 procent een vuurwapen wordt meegebracht. Hieruit vloeit logischerwijs ook voort dat er significant minder slag- en steekwapens worden gebruikt.

Uit eerder onderzoek (Rovers et. al, 2010) blijkt dat er door overvallers met een vuurwapen over het algemeen minder geweld wordt toegepast dan wanneer er geen wapen is gesignaleerd of een slag- of steekwapen wordt meegebracht. Het gebruikte geweld bij deze woningovervallen is echter niet significant anders dan bij andere overvallen. Omdat er meer vuurwapens worden gebruikt bij dit type slachtoffer zou verwacht kunnen worden dat het minder vaak nodig is om fysiek geweld te gebruiken. De resultaten laten echter zien dat dit niet het geval is. Bij overvallen op Criminelen waar een vuurwapen wordt gebruikt, wordt net zo veel geweld gebruikt als bij andere overvallen.

In de helft van de gevallen, kent dit type slachtoffer de dader. Dit percentage komt overeen met het type Risicolopers maar wijkt behoorlijk af van de andere drie groepen. Daar kent minder dan 8 procent van de slachtoffers de dader. Verder heeft dit type slachtoffers zelf meestal meerdere antecedenten, ze zijn vaak meerpleger of veelpleger. Deze overvallen worden vrijwel altijd voorbereid door de dader. Ze worden vaker voorbereid dan overvallen op Kwetsbaren of op Pechvogels, maar minder vaak dan overvallen op Ondernemers.

Verder wordt vaak zowel geld als goederen buitgemaakt, dit percentage ligt significant hoger dan bij de andere woningovervallen. Daar worden meestal geld of goederen meegenomen, of er wordt helemaal geen buit behaald. De behaalde buit is hoger dan bij de andere woningovervallen. Bij 17 woningovervallen met een criminele relatie was het buitbedrag bekend. Bij drie woningovervallen werd tussen de € 1000,- en € 9999,- buitgemaakt, bij acht woningovervallen werd een bedrag van € 10.000,- of meer buitgemaakt.

5.2 Risicolopers

Met deze 24 woningovervallen is steeds iets aan de hand: het slachtoffer, de buit of de woning wijkt af van de 'normale' gang van zaken. Bij drie woningovervallen zijn na afloop drugs of aan drugs verwante artikelen in de woning aangetroffen. Zo werden in een woning bolletjes nepcocaïne aangetroffen. Dit lijkt op oplichting binnen een drugssmokkelcircuit, wellicht ging het om een afrekening. Er waren in het dossier echter niet voldoende aanwijzingen om het

slachtoffer als crimineel actief te bestempelen.

Bij zeven woningovervallen werd opmerkelijk veel cash geld buitgemaakt. Dit geld was niet te verbinden aan criminele zaken, maar tegelijk ook onverklaarbaar. Zo verklaarde een slachtoffer dat hij "een zwart tasje [had] met € 10.000,- daarin. Ik heb geen werk, ik zit in de ziektewet. Ik heb verder geen inkomsten. Ook geen criminele inkomsten."

Bij zeven woningovervallen waren vrienden of kennissen van het slachtoffer betrokken. Deze personen waren op het moment van de overval in de woning, als dader, of werden door het slachtoffer gekenschetst als kennis van de dader. Het gaat dan om uit de hand gelopen contacten met vrienden, familie, ex-relaties of vrienden van vrienden rondom zaken als het opnemen van geld van een 'en/of rekening' na een scheiding, maar ook om ruzie over een erfenis of andere (wraak)motieven.

Een slachtoffer van een woningoverval weigerde een verklaring af te leggen tegenover de rechercheurs. Hij leek er geen belang bij te hebben dat de dader werd opgepakt en alle aandacht van de politie wimpelde hij af. Ook dit lijkt tegenstrijdig met 'gewoon' gedrag van een slachtoffer van een woningoverval, vrijwel alle slachtoffers zijn erg geschrokken en werken mee bij de opsporing.

Vier slachtoffers van woningovervallen hadden schulden bij dubieuze figuren. Het gaat hier niet om hypotheek of bedrijfsmatige problemen, maar om het lenen van geld bij kennissen. Deze willen dat op een zeker moment terug en doen dat niet altijd op een legale manier.

Twee van deze woningovervallen zijn gepleegd door een dader die via een internet-datingsite door het slachtoffer is benaderd voor een seksafpraak. Door afspraken met onbekende mannen via internet te maken, neemt het slachtoffer zelf een zeker risico: hij accepteert de (kleine) kans dat hij iemand met verkeerde bedoelingen treft.

De helft van de slachtoffers uit deze groep heeft een Nederlandse herkomst. De slachtoffers zijn meestal man en tussen de 35 en 65 jaar oud. Dit type slachtoffer wordt over het algemeen overvallen door een voorbereide dader. Opvallend is dat deze woningovervallen allemaal zijn geslaagd. De buit is over het algemeen hoog, tussen de € 1000,- en € 9999,-. Dat is op zich niet verwonderlijk omdat dit een van de variabelen is op basis waarvan de overval is gecategoriseerd als risicovol (opmerkelijk veel cash geld in huis). In de helft van de gevallen kent de dader het slachtoffer.

Slechts in een derde van deze woningovervallen is alleen bedreigd met geweld, dat is opmerkelijk lager dan bij de andere typen slachtoffers. In tweederde van de woningovervallen is instrumenteel dan wel excessief geweld gebruikt. De helft van de slachtoffers is na de overval vastgebonden of opgesloten, dat percentage komt ongeveer overeen met dat van een beroepsgerelateerde woningoverval, maar wijkt flink af van de andere typen.

5.3 Ondernemers

Er zijn 12 woningovervallen direct te relateren aan beroep of bedrijf van het slachtoffer. Op een na zijn alle slachtoffers van Nederlandse herkomst. De slachtoffers zijn vrijwel allemaal van het mannelijke geslacht. Alle woningovervallen op dit type slachtoffer zijn gepleegd door 2, 3 of 4 daders. De woningoverval op Ondernemers wijkt af van de andere typen omdat geen enkele overval door een solistische dader is gepleegd.

Net als bij de Kwetsbaren en de Pechvogels heeft ook de Ondernemer vrijwel nooit een relatie met de dader.

Een derde van deze woningovervallen mislukt, bij dit type slachtoffer slaagt de woningoverval het minst vaak. Bij beroepsgerelateerde woningovervallen komt de dader vaker dan bij de andere woningovervallen binnen door in te breken.

Bij woningovervallen op Ondernemers wordt meer excessief geweld toegepast dan bij andere woningovervallen. Instrumenteel gebruik van geweld komt naar verhouding minder vaak voor dan bij de andere woningovervallen.

Op één woningoverval na zijn alle woningovervallen op ondernemers voorbereid, de dader heeft dus een of meer hulpmiddelen meegebracht. Zestig procent van dit type slachtoffers heeft antecedenten.

In de helft van de beroepsgerelateerde woningovervallen is geen buit behaald, bij een overval werd een geldbedrag tussen de € 1000,- en € 9999,- buitgemaakt en bij twee overvallen werd een bedrag boven de € 10.000,- buitgemaakt.

5.4 Kwetsbaren

Deze groep bestaat uit slachtoffers die 65 jaar of ouder zijn en uit slachtoffers die een lichamelijke en/of geestelijke handicap hebben. In totaal zijn er 44 woningovervallen waarbij slachtoffers tot een kwetsbare groep behoren. Dit type slachtoffers is in bijna alle gevallen van Nederlandse herkomst. Meestal wordt de woningoverval op Kwetsbaren gepleegd door een of twee daders.

Bij woningovervallen op kwetsbaren wordt minder vaak een vuurwapen gebruikt. Bij geen enkele overval op een slachtoffer met een lichamelijke of geestelijke handicap is een vuurwapen gebruikt.

In 95 procent van de overvallen is er geen relatie tussen de dader en het slachtoffer, dit type woningovervallen wordt dus meestal door een onbekende dader gepleegd en als gevolg daarvan ook minder vaak opgelost. Opsporingsonderzoek naar familie-, zaken- of buurtrelaties zal naar verwachting dan ook in weinig gevallen leiden tot het sneller opsporen van de dader.

Dit type slachtoffers heeft zelf vrijwel nooit antecedenten. Bejaarde slachtoffers zijn significant minder vaak slachtoffer van een geslaagd delict dan de andere slachtoffers. Het lijkt er daarnaast op dat bejaarde slachtoffers vaker de dader van een woningoverval aanvallen dan slachtoffers van andere typen woningovervallen. Dit is geen significant resultaat. Dit type slachtoffers is ook vaker dan gemiddeld ernstig gewond, en minder vaak gewond of lichtgewond. Dit is gerelateerd aan de mate van verweer: als het slachtoffer de dader aanvalt, is de kans op verwondingen immers significant groter dan wanneer het slachtoffer met de dader meewerkt. De dader komt in de helft van de gevallen binnen door aan te bellen. Dat komt overeen met de wijze van binnentreden bij Pechvogels, maar wijkt af van die bij Risicolopers, Criminelen en Ondernemers.

Iets meer dan de helft van deze overvallen is voorbereid. Er wordt minder vaak gebruik gemaakt van hulpmiddelen dan bij de andere woningovervallen. Dit lijkt logisch: wellicht denkt de dader dat hij voor het overvallen van een kwetsbaar slachtoffer geen hulpmiddelen nodig heeft.

De behaalde buit ligt bij dit type slachtoffer lager. Bij ruim veertig procent is geen buit behaald, in de helft van de gevallen werd een bedrag onder de € 1000,- buitgemaakt. Slechts in twee gevallen werd er meer dan € 1000,- buitgemaakt.

De kwetsbare slachtoffers lijken in de ogen van de dader wellicht een makkelijke prooi, maar de praktijk wijst anders uit.

5.5 Pechvogels

Deze groep woningovervallen bestaat uit 44 overvallen. Bij de willekeurige woningovervallen lijkt het slachtoffer eenvoudigweg pech te hebben; hij of zij is zonder duidelijk aanwijsbare reden slachtoffer van een woningoverval.

Meer dan de helft van deze slachtoffers heeft de Nederlandse herkomst. Dit is het enige slachtoffertype waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn.

Overvallen op Pechvogels worden altijd gepleegd door een tot drie daders die in 30 procent van de gevallen gebruik maken van vuurwapens. De kans dat er geweld wordt gebruikt, is even groot als de kans dat er alleen bedreigd wordt met geweld. Excessief geweld wordt zelden toegepast. De dader bereidt zich meestal voor en neemt hulpmiddelen mee naar de woning.

De dader komt in de helft van de gevallen binnen door aan te bellen, dit is vergelijkbaar met overvallen op kwetsbare slachtoffers. Hierin onderscheiden beide typen slachtoffers zich van de andere drie typen. Van de 87 woningovervallen waar de dader binnenkwam door aan te bellen, waren er 57 gericht op kwetsbaren of op Pechvogels.

Driekwart van deze woningovervallen slaagt. Er wordt relatief vaak een hoog geldbedrag buitgemaakt in vergelijking met de andere typen, bij 11 woningovervallen werd een bedrag tussen de € 1000,- en € 9999,- buitgemaakt. Bij 12 woningovervallen werd geen buit behaald.

5.6 Slachtoffertypologie in de praktijk

Op basis van de slachtoffertypologie is het mogelijk om typen daders te relateren aan typen slachtoffers. Het soort slachtoffer zegt waarschijnlijk iets over het soort dader. We hebben gezien dat Kwetsbaren en Pechvogels relatief vaak slachtoffer zijn van een onbekende en onvoorbereide dader. Dit houdt in dat de dader minder professioneel is en zich minder goed heeft verdiept in het slachtoffer. Volgens de typologie van De Jong en Hekker⁶ (2009) zijn dit de meelopers en de overlevers. Meelopers bereiden woningovervallen soms voor, gebruiken vaak fysiek geweld en zijn relatief jong. Zij weten niet waar ze aan beginnen en worden overrompeld door de gebeurtenissen waardoor de woningoverval chaotisch verloopt. Overlevers bereiden overvallen in sommige gevallen voor, vaak bellen ze aan tot er iemand open doet. Deze daders hebben een drugsprobleem en plegen de woningoverval vaak alleen.

Ondernemers worden vaak overvallen door een onbekende, maar goed voorbereide dader. Dit wijst op een professionele overvaller die zich goed heeft voorbereid op het slachtoffer en op de te behalen buit. Dit zijn de routiniërs in de profilering van De Jong en Hekker.

Criminelen worden in de helft van de gevallen slachtoffer van een bekende dader. Daders van woningovervallen op dit type slachtoffer hebben zich meestal voorbereid. Ook zij lijken slachtoffer te worden van routiniërs, de woningovervallen zijn namelijk bijna altijd voorbereid en de daders maken vrijwel altijd gebruik van vuurwapens.

Voor Risicolopers ten slotte is het type dader minder voor de hand liggend. Dit heeft er zeer waarschijnlijk mee te maken dat de groep slachtoffers ook minder eenduidig is. Het type dader is gerelateerd aan het soort risico dat het slachtoffer loopt.

⁶ Meelopers zijn nieuw in de 'criminele wereld', ze worden beïnvloed door hun omgeving en door groepsdruk. Doorgroeiërs hebben al een aantal antecedenten en vertonen probleemgedrag. Routiniërs hebben veel delicten gepleegd en doen dit om geld en status te verwerven. Overlevers zijn problematische drugsgebruikers die hun verslaving proberen te bekostigen.

6 Samenvatting & aanbevelingen

Algemeen beeld woningovervallen

Van de 163 onderzochte woningovervallen zijn er in totaal 127 (78%) voltooid, de overige 36 (22%) zijn bij een poging gebleven. Van de 163 woningovervallen zijn 233 personen slachtoffer geworden. Bij 64 woningovervallen (39%) zijn een of meer verdachten in verzekering gesteld. Bij iets minder dan de helft van de woningovervallen zijn een of meer slachtoffers gewond geraakt. Uit het feit dat deze personen allemaal in hun eigen huis zijn overvallen en gewond zijn geraakt, blijkt de ernst van dit delict. De rechtstreekse confrontatie met de dader heeft bovendien een grote impact op de slachtoffers.

De slachtoffers zijn meestal tussen de 35 en 64 jaar oud. Een op de vijf slachtoffers is ten tijde van het gepleegde delict tussen de 64 en 98 jaar oud. De meeste woningovervallen (63,2%) zijn gepleegd tussen 17 en 2 uur 's nachts, waarvan de piek (25,8%) tussen 20 uur en 23 uur ligt. Ruim een derde van de slachtoffers heeft een niet-Nederlandse herkomst, een kwart van de slachtoffers is afkomstig uit 'nieuwe' herkomstlanden. Afgezet tegen hun bevolkingsaandeel betekent dit dat zij vijf keer zo vaak slachtoffer zijn van een woningoverval dan slachtoffers met een Nederlandse herkomst. Slachtoffers met een niet-Nederlandse herkomst vinden we voornamelijk terug in de slachtoffertypologieën Criminelen en Risicolopers, maar ook -in mindere mate (39%)- in het type Pechvogels.

Bij vijftien woningovervallen (9,2%) zijn de personen overvallen *omdat* zij een bedrijf hadden. Drie van deze personen bleken zelf crimineel actief te zijn.

Verloop overvallen

Uit de dossiers blijkt dat woningovervallen vaak chaotisch verlopen. Overvallers worden geregeld verrast door onverwachte gebeurtenissen. De overvaller betreedt een voor hem vreemd huis en er kunnen meerdere mensen in huis zijn op verschillende plaatsen. Dat maakt een woningoverval onoverzichtelijk. De slachtoffers reageren ook allemaal op een andere manier, de een werkt mee terwijl de ander de overvaller met voorwerpen bekogelt. Weer anderen trekken zich niets aan van een (vuur)wapen en vallen de dader hoe dan ook aan. Het verloop van een woningoverval lijkt bij alle typen slachtoffers even chaotisch te zijn, er is geen duidelijk onderscheid gevonden.

Waarschijnlijk heeft de chaos vooral met het type delict te maken en is het uitvoeren van een woningoverval per definitie heel gecompliceerd. Uit verschillende dossiers blijkt dat overvallers proberen om het slachtoffer rustig te houden. Dit doen zij bijvoorbeeld door rekening te houden met fysieke beperkingen, maar ook door op het slachtoffer in te praten zodat deze rustig wordt. Een rustiger verloop van de woningoverval is in het belang van zowel het slachtoffer als de dader. Er wordt minder geweld gebruikt en de kans op een succesvolle overval is groter als het slachtoffer meewerkt.

Er zijn echter ook woningovervallen waarbij het niet lijkt uit te maken hoe het slachtoffer reageert. De overvallers gebruiken dan excessief geweld, soms al meteen bij binnenkomst en lijken naast het meenemen van de buit ook uit te zijn op het geweldgebruik zelf. De drie woningovervallen waarbij slachtoffers seksueel zijn betast en in een geval zelfs verkracht, zijn hier exemplarisch voor. Het gaat bij dat soort woningovervallen niet alleen om het behalen van een buit, maar om andere dingen als de behoefte aan opwindning of het uitoefenen van macht.

Wijze van binnentreden en voorbereiding

De dader komt meestal binnen door aan te bellen bij het slachtoffer. Bij 54,6 procent van de woningovervallen is dat het geval. Daders maken geregeld gebruik van een list en doen zich dan bijvoorbeeld voor als pakjesbesteller. Met name de Pechvogels en de Kwetsbaren worden op deze wijze met de dader geconfronteerd: bij 65 procent van de overvallen op deze slachtoffers kwam de dader binnen door aan te bellen.

Aanbevolen wordt een kierstandhouder of een spionnetje in de voordeur aan te brengen. Dit kan er toe leiden dat het aantal woningovervallen op deze groepen slachtoffers afneemt. Dit gaat natuurlijk alleen op als bewoners deze middelen ook gebruiken en de deur niet uit een reflex gewoon opendoen.

Het lijkt er op dat overvallers een verkeerd beeld hebben van overvallen op ouderen, namelijk dat dit makkelijk zou zijn en snel veel geld oplevert. In werkelijkheid is de buit laag en de overval mislukt vaak. De ouderen reageren verrassend assertief, maar raken daardoor ook vaker gewond. Het lijkt verstandig om deze boodschap duidelijk te communiceren, zodat overvallers weten dat kwetsbare slachtoffers weinig geld hebben en dit niet gemakkelijk afstaan.

Het valt op dat geen van de overvallers iemand heeft gevolgd vanaf de pinautomaat of vanaf het werk. Deze werkwijze wordt verondersteld geregeld voor te komen, maar is in dit onderzoek niet aangetroffen. Een dader die binnensluipt en de bewoner verrast, komt in een kwart van de woningovervallen voor, met name de categorieën Criminelen en Ondernemers worden op deze wijze overvallen. De categorieën Criminelen en Risicolopers worden relatief vaak overvallen door kennissen.

119 van de 163 onderzochte woningovervallen (73%) zijn door de dader voorbereid. Dit gaat met name op voor woningovervallen op Criminelen, deze worden vrijwel altijd voorbereid. Daarnaast worden woningovervallen op Ondernemers, Pechvogels en op Risicolopers meestal voorbereid. Woningovervallen op Kwetsbaren worden minder vaak voorbereid, zoals eerder al aangegeven heeft dit waarschijnlijk te maken met een verkeerde inschatting van het slachtoffer. Het is niet zo'n 'makkelijke prooi' als het lijkt.

Criminele activiteiten en relaties tussen slachtoffer en dader

Een kwart van de woningovervallen is gerelateerd aan criminele activiteiten. In dit onderzoek is aangetoond dat bij woningovervallen op Criminelen vaak een relatie tussen dader en slachtoffer is. Bij woningovervallen waarbij een relatie is tussen dader en slachtoffer worden vaker verdachten aangehouden. Dit leidt tot de conclusie dat er verhoudingsgewijs meer overvallers op Criminelen worden gedetineerd dan overvallers op andere groepen slachtoffers.

Bij 33 overvallen -een op de vijf- is sprake van een relatie tussen dader en slachtoffer. Dit is meestal het geval bij overvallen op Criminelen of Risicolopers. Bij overvallen op Ondernemers, Kwetsbaren en Pechvogels is er zelden een relatie tussen de dader en het slachtoffer gevonden. Ze kennen elkaar niet, en voor de opsporing lijkt het daarom niet zinvol om veel aandacht te besteden aan het in kaart brengen van het persoonlijke of zakelijke netwerk van het slachtoffer.

De relationele analyse met behulp van persoonsgegevens uit de politiesystemen (BlueBase) heeft aangetoond dat verdachten en slachtoffers nauwelijks aan elkaar te relateren zijn. Of daders en slachtoffers elkaar kennen is niet op te maken uit informatie die bij de politie beschikbaar is. Tijdens het opsporingsproces lijkt een dergelijke analyse daarom niet zinvol, er worden geen mogelijke daders in beeld gebracht.

Geweldgebruik, verwondingen en verweer

Bij 73 (44,8%) woningovervallen is bedreigd met geweld, maar is geen fysiek geweld toegepast. Bij 54 woningovervallen (33,1%) is instrumenteel geweld toegepast en bij 32 woningovervallen (19,6%) is excessief geweld gebruikt. Het valt op dat vooral bij overvallen op Ondernemers veel excessief geweld wordt gebruikt. In totaal is bij 79 woningovervallen (48,5%) een of meer slachtoffers gewond geraakt. Bij één woningoverval is een slachtoffer overleden.

Woningovervallen verlopen gewelddadiger dan overvallen in het algemeen en er vallen dus ook vaker gewonden.

De verwondingen die het slachtoffer van een woningoverval oploopt, hangen samen met de manier waarop hij zich verweert. Slachtoffers die meewerken, raken in bijna de helft van de gevallen gewond. Als slachtoffers vluchten, blijven ze in driekwart van de gevallen ongedeerd. Vallen ze de dader aan, dan lopen ze een groot risico (75%) om gewond te raken. Met name slachtoffers die ouder zijn dan 65 jaar stellen zich assertiever op en vallen relatief vaak de dader aan.

De kans dat de overval slaagt, hangt ook samen met de manier waarop het slachtoffer zich verweert. Meewerken met de dader leidt er toe dat het slachtoffer vrijwel altijd zijn spullen kwijtraakt. Als het slachtoffer zijn omgeving alarmeert of de dader aanvalt wordt de slagingskans van het delict aanmerkelijk lager. Alarmeren leidt niet zo vaak tot verwondingen, het is echter lang niet in alle situaties mogelijk. Als de overvaller de voordeur probeert te forceren, lijkt alarmeren de beste oplossing. Hard blijven gillen als er een overvaller aan het voeteneinde van

het bed verschijnt, werkt daarentegen waarschijnlijk chaos en impulsieve reacties in de hand. En dat leidt dan zeer waarschijnlijk weer tot meer geweldgebruik en meer verwondingen. Het aanvallen van de dader wordt op basis van de onderzoeksresultaten sterk afgeraden omdat dit ertoe leidt dat slachtoffers meestal gewond raken. De 'assertieve bejaarden' zijn dus weliswaar minder vaak slachtoffer van een geslaagde woningoverval, ze lopen wel relatief ernstige verwondingen op als gevolg van dit gedrag.

Deze resultaten zijn relevant voor de actuele discussie over het 'recht' van de Nederlander om zijn eigen bezittingen te verdedigen zonder als verdachte te worden aangemerkt. De bevindingen uit dit onderzoek wijzen uit dat deze vorm van zelfverdediging in het geval van een woningoverval niet zo verstandig is. Het risico op verwondingen wordt significant hoger en de woningoverval loopt relatief snel uit de hand als het slachtoffer onverwachte dingen doet.

Wapengebruik

Het meest gebruikte wapen is een handvuurwapen (46% van de overvallen). Dit wapen wordt vrijwel altijd gebruikt bij woningovervallen op Criminelen. Bij de andere groepen slachtoffers wordt minder vaak een vuurwapen gebruikt. Bij overvallen op Kwetsbaren en Pechvogels worden vuurwapens relatief weinig gebruikt.

Woningovervallen die gepleegd worden door daders met een vuurwapen, slagen niet vaker dan woningovervallen waarbij andere wapens worden gebruikt. Het meebrengen van een vuurwapen schrikt niet altijd af: er zijn tijdens het binnentreden drie overvallers met vuurwapen en al de voordeur uit gewerkt.

Beeldvorming

Na bestudering van de literatuur, de dossiers en de analyse van alle gegevens ontstaat de indruk dat woningovervallers in de meeste gevallen eigenlijk niet zo goed weten waar ze aan beginnen. Ook Hogeveen (2008) concludeerde op basis van de interviews met gedetineerde woningovervallers dat zij zich nauwelijks hadden voorbereid en dat de daders met een hele andere situatie werden geconfronteerd dan ze hadden verwacht.

Een woningoverval is een moeilijk delict, omdat je jezelf als overvaller op het 'grondgebied' van een ander begeeft en daardoor op verschillende fronten in het nadeel bent. Woningovervallen leveren over het algemeen niet zo'n hoge buit op, zeker niet die op Kwetsbaren. Het lijkt erop dat het plegen van het delict wordt onderschat door de daders.

Aanbevolen wordt om in programma's als 'Opsporing Verzocht' niet alleen aandacht te besteden aan overvallen waarbij veel buit is gemaakt en die zijn geslaagd. Dat versterkt de beeldvorming dat er snel en relatief eenvoudig veel geld kan worden buitgemaakt. Datzelfde geldt voor het in de media melden dat overvallers denken dat veel oudere mensen één keer in de week een groot geldbedrag pinnen. Dit voedt de suggestie dat er iets te halen is en draagt niet bij aan hun veiligheid. Actief communiceren dat de buit bij woningovervallen op een kwetsbare groep doorgaans erg laag is en dat het delict vaak mislukt is waarschijnlijk een meer effectieve strategie om het aantal woningovervallen terug te brengen.

Ten slotte lijkt het erop dat overvallers die Kwetsbaren of Pechvogels overvallen, het niet specifiek op dat bewuste slachtoffer hebben voorzien, maar meer op een willekeurig slachtoffer. Uit buurtonderzoek kwam dan bijvoorbeeld naar voren dat er in de buurt bij meerdere huizen was aangebeld. De persoon die de deur opende, werd uiteindelijk slachtoffer van een overval. Dit strookt niet met de beeldvorming rondom woningovervallen, namelijk dat overvallers het slachtoffer doelbewust uitkiezen. Echter, de kans dat iemand die zich niet risicovol gedraagt, slachtoffer wordt van een woningoverval is klein en deze gedachte kan geruststellend werken.

Literatuurlijst

- Dedert, P., Jong, M. de, Kanters, K. & Leijstra, Y. (2009). *Strategische analyse overvallen*. Rotterdam: Politieregio Rotterdam-Rijnmond.
- Dienst Nationale Recherche Informatie (2005). *Eigen haard is goud waard, woningovervallen 2004*, Zoetermeer: KLPD, Dienst Nationale Recherche Informatie.
- Dienst IPOL (2009). *Landelijke Analyse Overvallen 2009*, Zoetermeer: KLPD, Dienst IPOL
- Diepeveen, R. (2005). *Woningovervallen*. Utrecht: Politieregio Utrecht.
- *Een open deur? Een beschrijving van de resultaten van de projectgroep woningovervallen (2007)*. Regio Utrecht, Regio Haaglanden en de Dienst Nationale Recherche Informatie.
- Hogeveen, N. (2008), *Hoor, wie klopt daar? Een daderonderzoek ter verbetering van de aanpak van woningovervallen in Nederland*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam.
- Jammers, V. & Lang, W.T. de (1999), *Overvallen in Nederland*. Den Haag: Elsevier Bedrijfsinformatie, Studiereeks Recherche.
- Jobse, J.M. (2010), *Achter de voordeur. Een onderzoek naar criminele carrières en motieven van woningovervallers*. Amsterdam: Regio Amsterdam-Amstelland.
- Jong, M. de, & Hekkert, A. (2009), De overvaller in beeld. In: *Secondant*, juli/augustus, 2009.
- Kroese, G. J. & Staring, R.H.J.M. (1993), *Professie en wanhoop. Een onderzoek onder gedetineerde overvaller*. Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Den Haag: Gouda Quint.
- Kruize, P. (2001) *Choices of commercial robbers*. Copenhagen, Djof Publishing.
- Nijhof-Klein, H.J. (2009). *Overvallen woning binnen de regio Rotterdam – Rijnmond periode 1-1-2008 t/m 31-5-2009 nader bekeken*. Rotterdam: Politieregio Rotterdam-Rijnmond.
- Reep, C. & Oudhof, K. (2009), Wie kwaad doet, kwaad ontmoet?. In: *Tijdschrift voor Criminologie* (51) 3.
- Rovers, B., Bruinsma, M., Jacobs, M., Jans, M., Moors, H., Siesling, M., & Fijnaut, C. (2010), *Overvallen in Nederland; Een fenomeenanalyse en evaluatie van de aanpak*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- *Politieregio Amsterdam-Amstelland (2010). Verdiepende analyse woningoverval*, Amsterdam: Politieregio Amsterdam Amstelland.
- Vinne, H. van der (1999), *Geweld in vermogensdelicten*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Bijlage I Codeboek

Unieke nummering
Blueviewregistratienummer

Datum delict

- xx/yy/zz

Tijdstip delict

- 1 = 02-05 uur
- 2 = 05-08 uur
- 3 = 08-11 uur
- 4 = 11-14 uur
- 5 = 14-17 uur
- 6 = 17-20 uur
- 7 = 20-23 uur
- 8 = 23-02 uur
- 99 = onbekend

Postcode woning

- 99 = onbekend
- postcode

Type woning

- 1 = woning
- 2 = recreatiewoning
- 3 = seniorenwoning
- 4 = woning aan bedrijf
- 5 = woonwagen
- 6 = woonboot
- 99 = onbekend

Ligging woning

- 1 = vrijstaand
- 2 = hoekwoning
- 3 = rijtjeshuis
- 4 = 2 onder 1 kap
- 5 = appartement
- 6 = flat
- 99 = onbekend

Is er een goed afgenomen?

- 1 = ja
- 2 = ja, klaargelegd maar laten liggen
- 3 = nee
- 99 = onbekend

Welk goed is afgenomen of afgeperst?

- 1 = geld
- 2 = goederen
- 3 = geen goed
- 4 = geld en goederen
- 99 = onbekend

Wat is de waarde van de buit?

- Bedrag
- 1 = geen buit
- 99 = onbekend

Oplossingsstatus?

- 1 = Opgelost
- 2 = Indicatie
- 3 = Niet opgelost
- 99 = onbekend

Is de overval in een afgesloten ruimte?

- 1 = ja
- 2 = nee
- 99 = onbekend

Op welke wijze worden personen overvallen?

- 1 = Aanbellen (overrompelen)
- 2 = Aanbellen (list)
- 3 = Overrompelen in buurt van woning
- 4 = Inbreken en bewoner verrassen
- 99 = onbekend

Bijzonderheden binnentreden

- 0 = Geen
- 1 = Uit de hand gelopen inbraak
- 2 = List (pakje)
- 3 = List (meisje belt aan)
- 4 = Seksafpraak
- 5 = Smoes klant bedrijf
- 6 = List (politie)
- 7 = List (overig)

Welk geweld wordt toegepast bij binnentreden?

- 1 = Dreiging met geweld
- 2 = Instrumenteel gericht fysiek geweld
- 3 = Excessief geweld
- 4 = Geen geweld
- 99 = Onbekend

Welk geweld wordt toegepast bij afpersen/afnemen?

- 1 = Dreiging met geweld
- 2 = Instrumenteel gericht fysiek geweld
- 3 = Excessief geweld
- 4 = Geen geweld
- 99 = Onbekend

Welk geweld wordt gebruikt bij verlaten woning?

- 1 = Dreiging met geweld
- 2 = Instrumenteel gericht fysiek geweld
- 3 = Excessief geweld
- 4 = Geen geweld
- 99 = Onbekend

Wie gebruikt als eerste fysiek geweld?

- 1 = dader
- 2 = slachtoffer
- 3 = geen fysiek geweld
- 99 = onbekend

Mate van verweer slachtoffer

- 1 = geen verweer (meewerken)
- 2 = alarmeren
- 3 = vluchten
- 4 = daders aanvallen
- 5 = toegang belemmeren
- 99 = onbekend

In hoeverre is het delict voltooid?

- 1 = poging (vrijwillige terugtred)
- 2 = poging (onderbreking)
- 3 = voltooid delict
- 99 = onbekend

Hoe worden slachtoffers achtergelaten?

- 1 = Vastbinden
- 2 = Gijzelen
- 3 = Opsluiten
- 4 = Bedwelmen
- 5 = Anders
- 99 = onbekend

Pruik/bivakmuts

- 1 = ja
- 2 = nee
- 99 = onbekend

Tie-wraps/tape

- 1 = ja
- 2 = nee
- 99 = onbekend

Tas (voor de buit)

- 1 = ja
- 2 = nee
- 99 = onbekend

Handschoenen

- 1 = ja
- 2 = nee
- 99 = onbekend

Uniform

- 1 = ja
- 2 = nee
- 99 = onbekend

Welke wapens worden gebruikt?

- 1 = grote vuurwapens
- 2 = overige (hand)vuurwapens
- 3 = slag / steekwapens
- 4 = overige (kleine slag/steek) wapens
- 5 = geen wapen gesignaleerd
- 6 = onbekend wapen

Motief dader

- 1 = Buitmotief
- 2 = Wraakmotief
- 3 = Buit/wraak crimineel milieu
- 4 = Buit/wraak kwetsbare groep
- 5 = makkelijke prooi
- 99 = onbekend

Aanleiding buitmotief:

- 1 = ja, daders getipt over buit in huis
- 2 = ja, daders getipt over buit in bezit van persoon
- 3 = ja, daders hebben slachtoffer zien pinnen
- 4 = ja, daders volgden slachtoffer (met bv dagopbrengst) na sluitingstijd
- 5 = ja, daders hebben buit in huis zien liggen
- 6 = geen buitmotief
- 99 = onbekend

Hoeveel daders actief?

- Aantal
- 99 = onbekend

Is de dader bekend?

- 1 = ja
- 2 = nee

Hoeveel personen waren aanwezig?

- Aantal
- 99 = onbekend

Hoeveel personen werden slachtoffer van geweld

- aantal
- 99 = onbekend

Is de overval te relateren aan criminele activiteiten?

- 1 = nee
- 2 = ja, drugsgerelateerd
- 3 = ja, mensenhandel gerelateerd
- 4 = ja, oplichting gerelateerd
- 5 = ja, illegale loterij gerelateerd

Geslacht dader

- 1 = man
- 2 = vrouw
- 99 = onbekend

Naam dader:

Geboortedatum dader

Geslacht dader:

- 1 = man
- 2 = vrouw
- 3 = onbekend

Kenosleutel

Naam slachtoffer

Geboortedatum slachtoffer

Kenosleutel

Geslacht slachtoffer

Herkomst

- 1 = Nederlands
- 2 = Surinaams
- 3 = Turks
- 4 = Marokkaans
- 5 = Nigeriaans
- 99 = onbekend

Specifieke kenmerken slachtoffer

- 1 = geen
- 2 = lichamelijk gehandicapt
- 3 = geestelijk gehandicapt
- 4 = bejaarde
- 5 = bejaarde + dement
- 7 = illegaal in NL
- 99 = onbekend

Relatie slachtoffer tot woning:

- 1 = bewoner
- 2 = bezoeker
- 3 = passant
- 4 = werknemer
- 5 = anders
- 99 = onbekend

Gevolgen geweldgebruik voor slachtoffer

- 1 = ernstig gewond (ziekenhuis)
- 2 = gewond (dokter)
- 3 = lichtgewond
- 4 = overlijden
- 99 = onbekend

Wat voor soort relatie bestaat er tussen slachtoffer en dader?

- 1 = geen
- 2 = (ex)partner
- 3 = familie
- 4 = vrienden
- 5 = klant
- 6 = ...
- 99 = onbekend